

นโยบายของกองทัพญี่ปุ่นที่มีต่อไทยในสมัยสงครามมหาเอเชียบูรพา

เมื่อได้สำรวจงานเขียนของนักวิชาการไทยที่อธิบายถึงการดำเนินนโยบายของกองทัพญี่ปุ่นที่มีต่อไทยในสมัยสงครามมหาเอเชียบูรพาโดยตรงพบว่ายังมีค่อนข้างจำกัด ทั้งนี้ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากข้อจำกัดของการศึกษาจากมุมมองเอกสารญี่ปุ่นที่มีจำนวนน้อย เพราะเอกสารทางราชการที่เกี่ยวข้องกับสงครามมหาเอเชียบูรพาส่วนใหญ่ถูกเผาทำลายภายหลังสงคราม แต่ขณะเดียวกัน การศึกษาจากเอกสารที่พอเหลืออยู่ผู้วิจัยชาวต่างชาติอาจพบกับอุปสรรคทางการอ่านเอกสารสมัยสงคราม ซึ่งเป็นตัวอักษรคันจิแบบเก่าที่แตกต่างจากอักษรคันจิที่ใช้ในปัจจุบัน การอ่านเอกสารดังกล่าวจึงเป็นปัญหาและอุปสรรคของนักวิชาการต่างชาติที่ขาดทักษะการอ่านภาษาญี่ปุ่น อย่างไรก็ตามจากการสำรวจงานเขียนที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นสมัยสงครามมหาเอเชียบูรพาที่ได้กล่าวไปแล้วในการทบทวนวรรณกรรมของบทที่ 1 ได้พบว่ามีบทความ 2 ฉบับ ของพันเอกหญิง นงลักษณ์ ลิ้มศิริ ที่อธิบายถึงนโยบายของกองทัพญี่ปุ่นที่มีต่อประเทศไทย บทความฉบับแรก เรื่อง “บันทึกสุจิตะมะกับข้อมูลเรื่องนโยบายของญี่ปุ่นต่อไทย” พ.ศ. 2540 (ค.ศ. 1997)¹ เป็นการเลือกแปลบันทึกบางส่วนแบบเก็บความที่เกี่ยวข้องกับไทย จากบันทึกของพลเอกสุจิตะมะ ฮะจิเมะ (Sugiyama Hajime) เสนาธิการทหารบกของกองทัพญี่ปุ่นในช่วงสงคราม ส่วนบทความฉบับที่สอง เรื่อง “นโยบายของญี่ปุ่นต่อไทยในสงครามเอเชีย-แปซิฟิก” พ.ศ. 2542 (ค.ศ.1999)² เป็นบทความที่อธิบายถึงเป้าหมายและแนวทางการดำเนินนโยบายของกองทัพญี่ปุ่นต่อไทย โดยอาศัยมุมมองจากเอกสารญี่ปุ่น ซึ่งรวบรวมมาจากบันทึกของพลเอกสุจิตะมะเป็นหลัก บทความ 2 ฉบับข้างต้นของพันเอกหญิง นงลักษณ์ ลิ้มศิริ ได้มีส่วนกระตุ้นให้ผู้วิจัยตระหนักเห็นว่า ก่อนที่จะอธิบายถึงการเข้ามาดำเนินการควบคุมทางรถไฟสายใต้ของกองทัพญี่ปุ่นในสมัยสงครามมหาเอเชียบูรพา ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หลักของงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยควรจะเสนอภาพที่เกี่ยวข้องกับการขยายอำนาจยึดครองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของกองทัพญี่ปุ่น

¹ พันตรีหญิง นงลักษณ์ ลิ้มศิริ (ยศทหารในขณะนั้น), “บันทึกสุจิตะมะกับข้อมูลเรื่องนโยบายของญี่ปุ่นต่อไทย” ใน เอกสารการประชุมทางวิชาการเรื่อง “หน้าประวัติศาสตร์จากเอกสารต่างประเทศ” ณ โรงแรมโซฟิเทล ราชา ออคิด ขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น วันที่ 12-14 มิถุนายน 2540.

² พันโทหญิง นงลักษณ์ ลิ้มศิริ (ยศทหารในขณะนั้น), “นโยบายของญี่ปุ่นต่อไทยในสงครามเอเชีย-แปซิฟิก” ใน เอกสารสัมมนาทางวิชาการเรื่อง “อันเนื่องด้วยสงครามสามชื่อ” กองประวัติศาสตร์ ส่วนการศึกษา โรงเรียนนาขร้อย พระจุลจอมเกล้า นครนายก 18 สิงหาคม 2542. ตีพิมพ์ครั้งที่ 2 ใน จุลสารไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีที่ 17 ฉบับที่ 3 (กุมภาพันธ์ - เมษายน 2544) : 13-31.

ฐานะและความสำคัญของไทยที่มีต่อการขยายอำนาจของกองทัพญี่ปุ่นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตลอดจนนโยบายของกองทัพญี่ปุ่นที่มีต่อไทยในสมัยสงครามมหาเอเชียบูรพา ทั้งนี้เพื่อเป็นพื้นฐานที่นำไปสู่การทำความเข้าใจถึงการเข้ามาควบคุมทางรถไฟสายใต้ของไทย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินนโยบายของกองทัพญี่ปุ่นในประเทศไทยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนั้นในบทที่ 2 ผู้วิจัยจะได้อธิบายรายละเอียดของ 3 ประเด็นข้างต้นดังนี้

2.1 นโยบายการขยายอำนาจยึดครองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของกองทัพญี่ปุ่น

ประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นตั้งแต่สมัยเมจิจนกระทั่งถึงสงครามโลกครั้งที่สอง มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นสมัยใหม่ เพราะเป็นสมัยที่ญี่ปุ่นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากจากประเทศเล็กๆ ที่ต้องพัฒนาศักยภาพของกองทัพให้มีความเข้มแข็งเพื่อให้รอดพ้นจากลัทธจักรวรรดินิยมของชาติตะวันตก³ เมื่อทหารซึ่งเป็นกลุ่มที่มีแนวคิดชาตินิยมรุนแรงเริ่มมีอิทธิพลในประเทศ การสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนมีความจงรักภักดีต่อประเทศชาติตามคำขวัญ “ฟูโกกุ-เคียวเฮ” (“Fukoku Kyohei”) หรือความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจและความเข้มแข็งทางการทหารที่มีมาตั้งแต่สมัยเมจิได้รับการกระตุ้นมากยิ่งขึ้น ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ต่อมาในช่วงทศวรรษ 1930 เมื่อมีการจัดตั้งรัฐบาลทหารความสำนึกเรื่องชาตินิยมจึงได้พัฒนาไปสู่ลัทธิตหารนิยมขึ้นในสังคมญี่ปุ่น⁴ ซึ่งถือเป็นปัจจัยภายในสังคมที่มีส่วนผลักดันให้ญี่ปุ่นภายใต้การนำของกองทัพขยายอำนาจออกไปสู่ภายนอกประเทศ โดยการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของเอเชียที่ให้ความสำคัญกับการเป็นผู้นำของญี่ปุ่นใน 3 ประการ คือ ประการแรก ญี่ปุ่นเป็นแสงสว่างแห่งเอเชีย (Light of Asia) ที่มีความเข้มแข็งและสามารถจุดประกายความคิดของการปลดปล่อยประเทศต่าง ๆ ในเอเชียให้เป็นอิสระจากการปกครองของตะวันตก ประการที่ 2 ญี่ปุ่นเป็นผู้คุ้มครองแห่งเอเชีย (Protector of Asia) ที่มีความพร้อมและความสามารถในการปกป้องเอเชียให้รอดพ้นจากการกลับเข้ามายึดครองอาณานิคมอีกครั้งของมหาอำนาจตะวันตก และประการที่ 3 ญี่ปุ่นเป็นผู้นำแห่งเอเชีย (Leader of Asia) เพียงประเทศเดียวที่มีประสบการณ์ ความสามารถ และความจริงใจที่จะสร้างสรรค์เอเชียใหม่ภายใต้ความร่วมมือและความมั่นคงร่วมกัน⁵

³สุรางค์ศรี ดันเสียงสม, ญี่ปุ่น : บนเส้นทางมหาอำนาจทางทหารสู่มหาอำนาจทางเศรษฐกิจ (ทศวรรษที่ 1860 - 1990). (กรุงเทพฯ : บริษัทสแควร์ปรีนซ์'93 จำกัด, 2543), หน้า 54.

⁴เพ็ญศรี กาญจนอมัย, ญี่ปุ่นสมัยใหม่, (กรุงเทพฯ : เนติกุลการพิมพ์, 2538), หน้า 220.

⁵Sato Shigeru, *War, Nationalism and Peasants : Java under the Japanese Occupation 1942-1945*, (Singapore : Chong Moh Offset Printing, 1994), pp. 43-44.

ความสำนึกเรื่องชาตินิยมที่พัฒนาไปสู่ลัทธิทหารนิยมดังกล่าวข้างต้นนับเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่มีส่วนผลักดันให้กองทัพญี่ปุ่นขยายตัวออกสู่ภายนอกประเทศ โดยญี่ปุ่นตั้งตนเป็นประเทศผู้นำในเอเชียเพื่อปลดปล่อยนานาประเทศในเอเชียจากอำนาจของชาติตะวันตก⁶ ดังนั้นในระหว่างทศวรรษ 1930 ผู้นำทางการทหารของกองทัพญี่ปุ่นจึงนำนโยบายขยายอำนาจทางการทหารเข้ามาดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมตามแนวคิดหลัก 2 ประการ ได้แก่ โสกะชินรอน (Hokushinron) คือ การขยายอิทธิพลของญี่ปุ่นขึ้นไปยังภูมิภาคทางด้านเหนือซึ่งประกอบด้วยเกาหลี จีน และแมนจูเรีย โดยแนวคิดนี้ได้รับการสนับสนุนจากกองทัพบก ส่วนนันชินรอน (Nanshinron) คือ การขยายอิทธิพลลงสู่ภูมิภาคทางด้านใต้ อันได้แก่ ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และหมู่เกาะต่าง ๆ ในมหาสมุทรแปซิฟิก โดยแนวคิดนี้ได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายกองทัพเรือ แต่ในระยะแรกรัฐบาลญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับการขยายอิทธิพลขึ้นไปยังภูมิภาคทางด้านเหนือตามแนวคิดโสะกะชินรอนมากกว่า⁷ ดังนั้นนันชินรอนจึงไม่ได้ถูกนำมาใช้เป็นนโยบายระดับประเทศจนกระทั่งเกิดเหตุการณ์ซึ่งสันนิบาตชาติลงมติให้ญี่ปุ่นเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ในกรณีแมนจูเรีย โดยญี่ปุ่นถูกประณามว่าละเมิดนโยบายสันติภาพในเอเชียตะวันออก และทำให้ญี่ปุ่นตัดสินใจถอนตัวออกจากสันนิบาตชาติ ใน พ.ศ. 2476 (ค.ศ. 1933)

ในงานเขียนของชิมิซุ ฮะจิเมะ (Shimizu Hajime) ซึ่งเป็นนักวิชาการญี่ปุ่นที่ให้ความสนใจและมีผลงานการศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการของแนวคิดนันชินรอนของกองทัพญี่ปุ่นหลายฉบับที่สำคัญคือ เรื่อง “ทหารเรือญี่ปุ่นกับ “นันชิน” พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของแนวคิดดังกล่าว” ในงานเขียนฉบับนี้ชิมิซุได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมของกองทัพญี่ปุ่นเพื่อดำเนินการขยายอำนาจไปยังภูมิภาคทางด้านใต้ตามแนวคิดนันชินรอนไว้ว่า ภายหลังจากเหตุการณ์ที่ญี่ปุ่นพ่ายแพ้ในการลงมติของสันนิบาตชาติกรณีแมนจูเรียซึ่งนำไปสู่การตัดสินใจถอนตัวออกจากสันนิบาตชาติแล้ว ประกอบกับความหวาดระแวงต่อการเข้ามาแทรกแซงกิจการภายในเอเชียตะวันออกของอังกฤษและสหรัฐอเมริกาที่มีมากขึ้น ได้กลายเป็นแรงผลักดันให้รัฐบาลญี่ปุ่นตระหนักถึงความจำเป็นในการเตรียมความพร้อมของกองทัพเพื่อป้องกันประเทศ ทั้งยังหันมาให้ความสำคัญกับการดำเนินการขยายอำนาจไปยังภูมิภาคทางด้านใต้ตามแนวคิดนันชินรอนมากขึ้น โดยกองทัพเรือได้จัดตั้ง “คณะกรรมการศึกษาแผนการทะเลใต้” ขึ้นในเดือนกรกฎาคม 2478 (ค.ศ. 1935) ซึ่งนับเป็นครั้งแรก

⁶ สุรางค์ศรี ดันเสียงสม, เรื่องเดียวกัน, หน้า 55.

⁷ นิภาพร รัชตพัฒนากุล, “ความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างไทย-ญี่ปุ่น พ.ศ. 2475-2488” (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545), หน้า 15.

ในญี่ปุ่นที่มีการจัดตั้งหน่วยงานศึกษาเกี่ยวกับทะเลได้ขึ้นเป็นองค์กรอย่างชัดเจน⁸ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อทำการศึกษาค้นคว้าต่าง ๆ เกี่ยวกับภูมิภาค ทางด้านใต้ เพื่อกระตุ้นให้รัฐบาลเห็นความสำคัญของภูมิภาคดังกล่าวในฐานะเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ โดยเฉพาะแหล่งน้ำมันในหมู่เกาะอินเดียตะวันออกของเนเธอร์แลนด์⁹ ซึ่งจะสามารถนำมาใช้ทดแทนการส่งเข้าน้ำมันจากสหรัฐอเมริกาที่มีแนวโน้มว่าจะยุติการส่งสินค้าให้ญี่ปุ่น ดังนั้นในปลาย พ.ศ. 2478 (ค.ศ. 1935) ผู้บัญชาการทหารบกและทหารเรือจึงเริ่มเจรจาเพื่อวางแผนนโยบายของประเทศให้สอดคล้องกัน¹⁰ จนสามารถนำไปสู่ข้อสรุปในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2479 (ค.ศ. 1936) ว่ารัฐบาลญี่ปุ่นภายใต้การนำของทหารจะดำเนินนโยบายต่างประเทศด้วยการมุ่งขยายอิทธิพลทั้งในภูมิภาคทางด้านเหนือและภูมิภาคทางด้านใต้ แนวคิดนั้นชินรังจึงได้รับการยอมรับให้เป็นนโยบายระดับประเทศเป็นครั้งแรก¹¹ โดยระบุว่ารากฐานการดำเนินนโยบายที่สำคัญของประเทศคือ การรักษาฐานที่มั่นภายนอกประเทศญี่ปุ่นในภูมิภาคเอเชียตะวันออก และในขณะเดียวกันจะดำเนินการขยายอำนาจเข้าไปสู่ภูมิภาคทางด้านใต้ด้วย¹² ดังนั้นนโยบายนั้นชินรังจึงได้รับการกำหนดให้เป็นนโยบายระหว่างประเทศที่สำคัญนโยบายหนึ่งของญี่ปุ่น

เมื่อโฮกุชินรัง และนันชินรัง ได้รับการยอมรับให้เป็นนโยบายหลักของการดำเนินนโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่น นับตั้งแต่ พ.ศ. 2479 ต่อมาในปลาย พ.ศ. 2480 (ค.ศ. 1937) กองทัพญี่ปุ่นได้ทำสงครามเต็มรูปแบบกับจีนจนสามารถยึดครองจีนจากเหนือลงใต้ได้สำเร็จ ดังนั้นต่อมาใน พ.ศ. 2481 (ค.ศ. 1938) ญี่ปุ่นจึงประกาศ “ระเบียบใหม่ในเอเชียตะวันออก” (New Order in East Asia) ซึ่งเป็นแผนปฏิบัติการของกองทัพญี่ปุ่นในการประสานงานทางการทหาร การเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมระหว่างจีน แมนจูเรีย กับญี่ปุ่น เพื่อปลดปล่อยดินแดนในเอเชียตะวันออกให้หลุดพ้น

⁸Shimizu Hajime, editor, “Nihon Kaigun to “Nanshin” Sono Seisaku to Riron no Shiteki Tenkai” “ทหารเรือญี่ปุ่นกับ “นันชิน” แนวคิดนั้นชินและพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของแนวคิดดังกล่าว” ใน “Ryotaisenkanki Nihon Tounan Ajia Kankei no Shosou” (แง่มุมต่าง ๆ ของความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง). (Tokyo : Ajia Keizai Kenkyusyo, 1986), หน้า 216-219.

⁹เรื่องเดียวกัน, หน้า 219-221.

¹⁰นิภาพร รัชตพัฒนากุล, เรื่องเดียวกัน, หน้า 16.

¹¹Goto Kenhichi, *Kindai Nihon to Tounan Ajia...Nanshin no Shougeki to Isan*, Tokyo : Iwanami Shoten, 1995, pp. 23- 24. อ้างจาก ชะโตโกะ ทซึจึยะ, “ภาพลักษณ์ของยามาดา นางามาซา ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น ในคริสต์ศตวรรษที่ 20” (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), หน้า 107.

¹²Matsumoto Shunichi and others, eds., *Nihon Gaikoushi Vol.22* Tokyo : Kashima Heiwa Kenkyusyo, 1973, pp. 8 - 9. อ้างจาก ชะโตโกะ ทซึจึยะ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 107.

จากอำนาจและอิทธิพลของชาติตะวันตก แต่จีนไม่ยอมเจรจากับญี่ปุ่นในข้อเสนอเกี่ยวกับการจัดระเบียบใหม่ในเอเชียตะวันออก กองทัพญี่ปุ่นจึงใช้นโยบายรุกรานและโจมตีจีนอย่างหนักอีกครั้ง ใน พ.ศ. 2482 (ค.ศ. 1939) สงครามระหว่างญี่ปุ่นกับจีนจึงยังคงยืดเยื้อไป ต่อมาในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง พ.ศ. 2483 (ค.ศ. 1940) ญี่ปุ่นได้ทำสนธิสัญญาไตรภาคี (Tripartite Pact) กับเยอรมนีและอิตาลี ซึ่งมีสาระสำคัญว่าหากประเทศใดประเทศหนึ่งทำสงครามกับประเทศอื่นอีกสองประเทศ จะช่วยเหลือ¹³ ดังนั้นเมื่อกองทัพเยอรมันมีชัยชนะในระยะแรกของสงครามที่เกิดขึ้นในทวีปยุโรป กองทัพญี่ปุ่นก็เริ่มตระหนักเห็นถึงโอกาสของตนเองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากขึ้น และได้ขยายแผนการจัดระเบียบใหม่ในเอเชียตะวันออกให้กว้างขวางมากขึ้น โดยการสถาปนา “วงศัไพบูลย์มหาเอเชียบูรพา” (Greater East Asia Co - Prosperity Sphere) ขึ้น¹⁴ ซึ่งมีได้จำกัดขอบเขตการขยายอำนาจของกองทัพญี่ปุ่นเฉพาะในจีน เกาหลี และแมนจูว์เท่านั้น แต่ได้ขยายแผนการดำเนินการลงสู่ภูมิภาคทางด้านใต้มากขึ้น โดยรวมเอาหมู่เกาะอินเดียนตะวันออกของเนเธอร์แลนด์ (อินโดนีเซีย) อินโดจีน พม่า ส่องกง มลายู สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ และไทยเข้าไว้ด้วย¹⁵ การขยายแผนการสถาปนา “ระเบียบใหม่ในเอเชียตะวันออก” ไปสู่ “วงศัไพบูลย์มหาเอเชียบูรพา” ของกองทัพญี่ปุ่นได้ส่งผลให้มหาอำนาจตะวันตก โดยเฉพาะอังกฤษและสหรัฐอเมริกาปฏิบัติต่อด้านจนกลายเป็นสงครามมหาเอเชียบูรพาที่เป็นส่วนหนึ่งของสงครามโลกครั้งที่สองด้วย เอเชียตะวันออกเฉียงใต้จึงกลายเป็นสมรภูมิและดินแดนภายใต้การยึดครองของญี่ปุ่น กองทัพญี่ปุ่นจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญทั้งทางด้าน การทหาร การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในภูมิภาคนี้

อย่างไรก็ตามหากจะมองถึงนโยบายการขยายอำนาจยึดครองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของกองทัพญี่ปุ่น จะเห็นได้อย่างชัดเจนจากเอกสารการประชุมร่วมระหว่างผู้นำฝ่ายทหารและรัฐบาล (Liaison Conference) ซึ่งประกอบด้วย ตัวแทนของคณะรัฐมนตรี ได้แก่ นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกองทัพบก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกองทัพเรือ หรือบางครั้งอาจจะมีรัฐมนตรีจากกระทรวงอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องร่วมด้วย เช่น รัฐมนตรีกระทรวงการคลัง เป็นต้น ส่วนตัวแทนของผู้นำฝ่ายทหาร ได้แก่ เสนาธิการทหารบก รองเสนาธิการทหารบก เสนาธิการทหารเรือ รองเสนาธิการทหารเรือ เป็นต้น ส่วนการประชุมเบื้องพระพักตร์สมเด็จพระจักรพรรดิ (Imperial Conference) ถือเป็นการประชุมเพื่อขออนุมัติการลงมติในหลักการ

¹³ สุรางค์ศรี ดันเสียงสม, เรื่องเดียวกัน, หน้า 36.

¹⁴ Beasley, W.G., *Japanese Imperialism 1894 - 1945*, New York : Oxford University Press, 1987, pp. 227-228.

¹⁵ ทวี ธีระวงศ์เสรี, “ไทยกับวงศัไพบูลย์มหาเอเชียบูรพาในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2” เอเชียปริทัศน์ ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 (มกราคม - มีนาคม 2533), หน้า 93-94.

ที่ได้จากการประชุมในส่วนแรก ซึ่งการประชุมนี้จะประกอบด้วยสมาชิกของการประชุมร่วมระหว่างผู้นำฝ่ายทหารและรัฐบาล ประธานสภาองคมนตรี โดยจะดำเนินการเบื้องพระพักตร์สมเด็จพระจักรพรรดิ¹⁶ ดังนั้นเมื่อผู้วิจัยได้มีโอกาสค้นคว้าเอกสารภาษาญี่ปุ่นบางส่วนที่เกี่ยวข้องกับการประชุมซึ่งแผนกประวัติศาสตร์สงคราม สถาบันวิจัยป้องกัน ทบวงการป้องกันประเทศ ได้รวบรวมไว้เป็นหนังสือชุดชิ้นในระหว่าง พ.ศ. 2509 - 2510 (ค.ศ.1966-1967) ที่สำคัญได้แก่ “Senshi Soshō Marei Shinko Sakusen” (ประวัติศาสตร์สงครามยุทธการรุกมลายู) และ “Senshi Soshō Biruma Kouryaku Sakusen” (ประวัติศาสตร์สงครามยุทธการโจมตีพม่า) รวมทั้งหนังสือเรื่อง “Japan’s Decision For War : Records of the 1941 Policy Conferences” ที่โนบะบุตะกะ อิเกะ (Nobutaka Ike) เป็นบรรณาธิการและแปลเอกสารของทบวงป้องกันประเทศที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจและการดำเนินนโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่นในช่วงก่อนเกิดสงครามมหาเอเชียบูรพา ที่ตีพิมพ์ขึ้นใน พ.ศ. 2510 (ค.ศ.1967) จากการศึกษาข้อมูลเอกสารข้างต้นผู้วิจัยจึงสามารถสรุปนโยบายการขยายอำนาจยึดครองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของกองทัพญี่ปุ่นในช่วงก่อนสงครามมหาเอเชียบูรพาได้ดังนี้

แม้ผู้นำฝ่ายทหารและรัฐบาลของญี่ปุ่นต่างเชื่อมั่นว่าการสถาปนาวงศ์ไพบูลย์มหาเอเชียบูรพาจะทำให้เกิดสันติภาพขึ้นในโลกก็ตาม แต่ผู้นำของญี่ปุ่นก็ได้ตระหนักเห็นว่าการดำเนินการดังกล่าวอาจจะถูกต่อต้านจากมหาอำนาจตะวันตกโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา อย่างไรก็ตามเมื่อกองทัพเยอรมันมีชัยชนะในระยะแรกของสงครามโลกครั้งที่สองที่เกิดขึ้นในทวีปยุโรป ประกอบกับแรงกดดันจากการถูกยกเลิกสนธิสัญญาการค้าญี่ปุ่น - อเมริกา (The Japanese - American Commercial Treaty) ในเดือนกรกฎาคม 2482¹⁷ โดยสหรัฐอเมริกาได้ขู่ว่าจะลดหรือหยุดการส่งออกวัตถุดิบสำคัญในการทำสงครามของกองทัพญี่ปุ่น อันได้แก่ น้ำมัน ยางพาราและดีบุกจากมลายูและหมู่เกาะอินเดียตะวันออกเฉียงเหนือ (อินโดนีเซีย) ภายใต้อาณัติดังกล่าวได้มีส่วนผลักดันให้รัฐบาลญี่ปุ่นตัดสินใจที่จะก้าวไปสู่การเผชิญหน้ากับมหาอำนาจตะวันตก และเมื่อเยอรมนีเปิดโอกาสให้ญี่ปุ่นเป็นผู้ควบคุมดูแลในส่วนของวงศ์ไพบูลย์มหาเอเชียบูรพา¹⁸ ในเดือนพฤษภาคม 2484 (ค.ศ. 1941) ผู้นำฝ่ายทหารและรัฐบาลของญี่ปุ่นจึงเริ่มดำเนินการประชุมเพื่อแก้ไขปัญหาการนำเข้าวัตถุดิบ โดยให้ความสนใจในความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งน้ำมัน และดีบุกของอินโดนีเซีย ด้วยเหตุนี้ในการประชุมจึงได้มีการเจรจาในเรื่องการใช้อำนาจของกองทัพญี่ปุ่นเพื่อยึดครองอินโดนีเซีย ทั้งนี้พลเอกสุงิมะ เสนาธิการทหารบกได้เสนอว่า ก่อนที่กองทัพญี่ปุ่นจะยึดครองอินโดนีเซียกองทัพมีความจำเป็น

¹⁶Nobutaka Ike, editor & translator, *Japan's Decision For War : Record of the 1941 Policy Conferences* California : Stanford University Press, pp. XV - XVI.

¹⁷Ibid., p. 32.

¹⁸Ibid., p. 26.

ที่จะต้องสร้างฐานกำลังในประเทศไทยและอินโดจีนของฝรั่งเศสเสียก่อน¹⁹ ดังนั้นการประชุมในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการสร้างฐานทัพอากาศและฐานทัพเรือในอินโดจีน รวมทั้งฐานทัพบกในประเทศไทย ซึ่งถือเป็นการปฏิบัติการทางการทหารที่สำคัญในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น จึงเป็นประเด็นที่ได้รับการหยิบยกขึ้นมาพิจารณาในที่ประชุมร่วมระหว่างผู้นำฝ่ายทหารและรัฐบาล (Liaison Conference) อยู่บ่อยครั้ง

การดำเนินนโยบายขยายอำนาจยึดครองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของกองทัพญี่ปุ่น โดยเฉพาะในส่วนของอินโดจีนของฝรั่งเศสซึ่งผู้นำฝ่ายทหารมีแผนที่จะใช้เป็นฐานปฏิบัติการสำคัญของกองทัพญี่ปุ่น ได้รับการหยิบยกขึ้นมาพิจารณาอีกครั้ง ในการประชุมร่วมระหว่างผู้นำฝ่ายทหารและรัฐบาล ครั้งที่ 30 เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2484 ที่ประชุมได้อนุมัตินโยบายที่ปรากฏในเอกสารเกี่ยวข้องกับ “การเร่งดำเนินนโยบายในภูมิภาคทางด้านใต้” (“Acceleration of the Policy Concerning the South”) อย่างเป็นทางการ ซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1. กองกำลังทหารหน่วยหนึ่งของญี่ปุ่นจะถูกก่อตั้งขึ้นร่วมกับอินโดจีนของฝรั่งเศส และกองกำลังทหารจะถูกส่งไปอยู่ทางตอนใต้ของอินโดจีน

2. การเจรจาทางการทูตให้บรรลุดังข้อเสนอข้างต้นจะเริ่มต้นขึ้น แต่ขณะเดียวกันจะมีการเตรียมการส่งกำลังทหารเข้าไป ถ้าอินโดจีนปฏิเสธที่จะปฏิบัติตามการเรียกร้องของญี่ปุ่น กองทัพญี่ปุ่นจำเป็นต้องใช้กำลัง

3. ถ้าอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และเนเธอร์แลนด์ พยายามที่จะขัดขวางญี่ปุ่น และเพื่อความจำเป็นต่อการอยู่รอด ญี่ปุ่นจะ “ไม่ปฏิเสธที่จะทำสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกา”²⁰

อย่างไรก็ดี แม้นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการเร่งดำเนินนโยบายในภูมิภาคทางด้านใต้ดังกล่าว จะได้รับการอนุมัติในที่ประชุมร่วมระหว่างผู้นำฝ่ายทหารและรัฐบาล เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2484 ก็ตาม แต่ในการประชุมเพื่อเตรียมการหายุทธวิธีในการยึดครองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในครั้งนี้ มัตซุโอะกะ ยะซุเกะ (Matsuoka Yasuke) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในขณะนั้น ยังคงคัดค้านการส่งกองกำลังทหารเข้าไปในอินโดจีน จึงขอให้มีการพิจารณาประเด็นนี้อีกครั้งในการประชุม ครั้งที่ 31 เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2484 โดยมีความเห็นว่า การปฏิบัติการทางการทหารของกองทัพญี่ปุ่น ต่ออินโดจีนในลักษณะดังกล่าว จะขัดกับข้อตกลงระหว่างอาร์แซง-เฮนรี-มัตซุโอะกะ (The Arsene - Henry - Matsuoka Agreement) เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2483 (ค.ศ. 1940)²¹ แต่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ พลเอกโตโจ ฮิเดะกิ (Tojo Hideki) ได้แสดงความเห็นขัดแย้งว่า กองทัพญี่ปุ่น

¹⁹Ibid., p. 36-37.

²⁰Ibid., p. 51.

²¹Ibid., p. 53.

จำเป็นต้องเร่งดำเนินนโยบายสถาปนาวงศ์ไพบูลย์มหาเอเซียบูรพาให้เสร็จก่อนสิ้นปี พ.ศ. 2484 เช่นเดียวกับเสนาธิการทหารบกสุงิยะมะ (Sugiyama) ได้แสดงความเห็นในทำนองเดียวกันว่า กองทัพญี่ปุ่นจำเป็นต้องปฏิบัติการแบบสายฟ้าแลบ²² ดังนั้นเมื่อพลเอกโตโจ ฮิเดะกิ ขึ้นมาเป็น นายกรัฐมนตรีควบกับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกองทัพบกในเดือนตุลาคม 2484¹ ต่อมา จึงได้นำรายงานการประชุมของผู้นำฝ่ายทหารและรัฐบาลเสนอต่อที่ประชุมเบื้องพระพักตร์ของ สมเด็จพระจักรพรรดิ ในวันที่ 5 พฤศจิกายน 2484 สมเด็จพระจักรพรรดิทรงพิจารณาอนุมัติใน หลักการของการดำเนินนโยบายว่าด้วย “ความจำเป็นในการดำเนินนโยบายของจักรวรรดิ” (“Essential for Carrying Out the Empire's Policies”) แต่ทรงขอให้ใช้ความพยายามในการเจรจา ทางทหารให้ถึงที่สุด ซึ่งสาระสำคัญของการดำเนินนโยบายของจักรวรรดิญี่ปุ่น โดยสรุปดังนี้

1. เพื่อแก้ไขปัญหาสถานการณ์วิกฤตในปัจจุบัน จักรวรรดิญี่ปุ่นจะยืนยันนโยบาย การปกป้องตัวเอง และประกาศระเบียบใหม่ของวงศ์ไพบูลย์มหาเอเซียบูรพา โดยตัดสินใจที่จะทำ สงครามกับสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ โดยจะดำเนินการตามมาตรการต่อไปนี้

1. กำหนดเวลาของมาตรการการใช้กองกำลัง ซึ่งจะเริ่มดำเนินการในเดือนธันวาคม โดยกองทัพบกและกองทัพเรือจะเตรียมการเพื่อปฏิบัติการอย่างสมบูรณ์แบบ

2. การเจรจากับสหรัฐอเมริกาจะดำเนินการต่อไปตามข้อตกลงในเอกสารที่แนบมา (โดยให้สหรัฐอเมริกาเป็นตัวกลางในการเจรจาใกล้เคียงกับเจียงไคเช็ค ในกรณีพิพาทระหว่างญี่ปุ่น กับจีน)

3. ความร่วมมือกับเยอรมนีและอิตาลี จะมีความแน่นแฟ้นมากขึ้น

4. ความสัมพันธ์ทางการทหารอย่างใกล้ชิดกับไทยจะได้รับการจัดตั้งขึ้นก่อนการใช้ กำลังทางการทหาร

2. ถ้าการเจรจากับสหรัฐอเมริกาประสบความสำเร็จภายในเที่ยงคืนของวันที่ 1 ธันวาคม การใช้กำลังทางการทหารจะถูกเลื่อนออกไป²³

ในการประชุมเบื้องพระพักตร์ของสมเด็จพระจักรพรรดิ ในวันที่ 5 พฤศจิกายน 2484 ยังมี เอกสารแนบที่เกี่ยวข้องกับ “ความจำเป็นของการพิจารณาโยบายการบริหารเขตยึดครองในภูมิภาค ทางด้านใต้” (“Essentials of Policy Regarding the Administration of the Occupied Areas in the

²²Ibid., p.56.

¹พลเอกโตโจ ฮิเดะกิ (Tojo Hideki) ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของญี่ปุ่นตั้งแต่ตุลาคม 2484 - กรกฎาคม 2487 (ตุลาคม 1941 - กรกฎาคม 1944).

²³Ibid., pp. 208-209.

Southern Regions”)²⁴ โดยนโยบายในขั้นแรกคือ การจัดตั้งรัฐบาลทหารขึ้นในเขตยึดครองเพื่อให้มีหน้าที่ในการฟื้นฟูสันติภาพและความเป็นระเบียบ รวมทั้งการจัดหาวัตถุดิบที่เป็นปัจจัยสำคัญในการทำสงครามเพื่อสนับสนุนกองกำลังของญี่ปุ่น ทั้งนี้ได้ระบุรายละเอียดของการดำเนินนโยบายยึดครองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของกองทัพญี่ปุ่นไว้ 10 ประการ โดยสังเขปดังนี้

1. ในการจัดตั้งรัฐบาลทหาร ญี่ปุ่นจะพยายามใช้องค์กรของรัฐบาลเดิมให้มากที่สุด โดยจะเคารพต่อองค์กรและประเพณีที่สำคัญต่าง ๆ

2. กองกำลังของญี่ปุ่นที่เข้ายึดครองจะส่งเสริมเพื่อให้ได้มาซึ่งการแปรรูปวัตถุดิบที่จำเป็นในสงคราม โดยวัตถุดิบและสิ่งที่ได้รับจากการแปรรูปจะถูกรวบรวมไว้ตามแผนการรวบรวมวัตถุดิบในโตเกียว ซึ่งกองกำลังในสนามรบจะได้รับการแจกจ่ายภายใต้แผนการนี้

3. กองทัพบกและกองทัพเรือจะให้ความช่วยเหลือในการจัดส่งวัตถุดิบกลับไปประเทศญี่ปุ่น โดยพยายามใช้เรือทุกลำเพื่อการลำเลียงตามการเรียกร้อง

4. ทางรถไฟ การขนส่งทางเรือ ท่าเรือ สนามบิน ไปรษณีย์และการสื่อสารจะอยู่ภายใต้การควบคุมของกองกำลังที่เข้ายึดครอง

5. กองกำลังของญี่ปุ่นที่เข้ายึดครองจะควบคุมการค้าต่างประเทศและการแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศ อีกทั้งพยายามกีดกันไม่ให้วัตถุที่สำคัญ อันได้แก่ น้ำมัน ดีบุก ยางพารา และสังกะสี ไปอยู่ในมือศัตรู

6. กองกำลังของญี่ปุ่นพยายามใช้สกุลเงินที่ใช้อยู่ในเขตพื้นที่ยึดครอง แต่หากจำเป็นทหารญี่ปุ่นอาจจะพิมพ์เงินที่มีรูปแบบคล้ายคลึงกับสกุลเงินของท้องถิ่นนั้นขึ้นใช้

7. การจัดหาวัตถุดิบที่จำเป็นสำหรับการทำสงคราม เพื่อให้กองกำลังที่เข้ายึดครองสามารถให้การสนับสนุนตัวเองได้ ประชากรจะได้รับการเรียกร้องให้อดทนต่อการถูกจำกัดในเรื่องความเป็นอยู่และสวัสดิการ ซึ่งอาจเป็นความกดดันที่ไม่อาจจะหลีกเลี่ยงได้

8. การปฏิบัติต่อชาวอเมริกัน อังกฤษ และฮอลันดาจะเป็นไปเพื่อให้พวกเขาร่วมมือกับรัฐบาลทหาร สำหรับผู้ที่ไม่ให้ความร่วมมือจะถูกขับไล่อหรือจัดการโดยวิธีการที่เหมาะสม กองกำลังญี่ปุ่นจะเคารพต่อผลประโยชน์ที่มีอยู่ดั้งเดิมของฝ่ายสัมพันธมิตร แต่พยายามจะจำกัดการขยายผลประโยชน์เหล่านั้น

กองกำลังญี่ปุ่นจะทำให้ชาวจีน โพนทะเลหันหลังให้กับรัฐบาลเจียงไคเช็ค และให้ความร่วมมือกับญี่ปุ่น และจะทำให้ประชากรชาวพื้นเมืองเกิดความมั่นใจในกองกำลังของจักรวรรดิ อีกทั้งพยายามจำกัดไม่ให้เกิดการเคลื่อนไหวเพื่อเอกราช

²⁴Ibid., p. 251.

9. ชาวญี่ปุ่นผู้ที่เข้าไปในเขตยึดครองต่าง ๆ เป็นครั้งแรกภายหลังจากการเกิดสงครามควรได้รับการตรวจสอบอย่างระมัดระวัง ส่วนชาวญี่ปุ่นที่เคยอาศัยในเขตยึดครองและต้องการเดินทางกลับประเทศควรได้รับการอนุญาต

10. ข้อกำหนดต่อไปนี้จะถูกนำไปใช้ในการก่อตั้งรัฐบาลทหาร

(1) ข้อกำหนดสำคัญเกี่ยวกับรัฐบาลทหารจะได้รับการอภิปรายเพื่อลงมติเห็นชอบโดยประชุมร่วมระหว่างผู้นำฝ่ายทหารและรัฐบาล ที่ประชุมระหว่างกองบัญชาการทหารสูงสุดของจักรวรรดิ และรัฐบาล ซึ่งการตัดสินใจใด ๆ ที่มีขึ้นในโตเกียว จะถูกส่งต่อไปยังเขตยึดครองต่าง ๆ โดยกองทัพบกและกองทัพเรือ

(2) ตัวแทนของคณะกรรมการฝ่ายวางแผนของรัฐบาลในโตเกียว จะมีอำนาจในการวางแผนควบคุมการพัฒนาวัตถุดิบที่จะได้รับการครอบครองโดยสมบูรณ์ เพื่อให้สำเร็จตามข้อกำหนดในข้อ (1) ข้างต้น

(3) นโยบายของกองทัพญี่ปุ่นต่ออินโดจีนของฝรั่งเศสและไทยจะวางอยู่บนพื้นฐานที่ได้รับการอนุมัติแล้ว และจะไม่มีการจัดตั้งรัฐบาลทหาร ในกรณีที่สถานการณ์เปลี่ยนแปลงไปจะได้มีการพิจารณาเพื่อการตัดสินใจอีกครั้ง²⁵

ดังได้กล่าวไปแล้วข้างต้นว่าภายหลังจากที่ประชุมร่วมระหว่างผู้นำฝ่ายทหารและรัฐบาลได้ประชุมเพื่อหายุทธวิธีในการยึดครองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2484 แต่มีความคิดเห็นขัดแย้งในเรื่องวิธีการปฏิบัติการต่ออินโดจีนโดยกระทรวงการต่างประเทศภายใต้การนำรัฐมนตรีมัตซึโอะกะ ต้องการให้ใช้วิธีการเจรจาทางการทูต แต่ผู้นำทางการทหารภายใต้การนำของเสนาธิการทหารบกสุงิยะมะต้องการใช้วิธีการปฏิบัติการทางการทหารแบบสายฟ้าแลบ ประกอบกับขอบเขตของการทำสงครามในภูมิภาคทางด้านใต้ ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ที่กว้างขวางและต้องใช้กำลังทหารจำนวนมาก²⁶ จากสาเหตุดังกล่าวจึงส่งผลให้การเจรจาเพื่อหาข้อตกลงในรายละเอียดของขั้นตอนในการเตรียมทำสงครามจึงเป็นไปอย่างล่าช้า โดยเพียงแค่ว่า 1 เดือนก่อนการเข้ามายึดครองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของกองทัพญี่ปุ่นที่ประชุมเบื้องพระพักตร์ของสมเด็จพระจักรพรรดิ เมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2484 ปีโชวะที่ 16 (พ.ศ. 2484) เพิ่งได้อนุมัตินโยบายการขยายอำนาจเข้ามายึดครองภูมิภาคทางด้านใต้ไว้ใน “หลักการจัดการนโยบายแห่งชาติญี่ปุ่น” โดยตกลง

²⁵Ibid., pp. 251-253.

²⁶Department of War History, Defense Training Institute, Defense Agency (แผนกประวัติศาสตร์สงคราม สถาบันวิจัยป้องกัน ทบวงการป้องกันประเทศ), *Senshi Soshō Marei Shinko Sakusen* (ประวัติศาสตร์สงครามยุทธการรุกมลายู) (Tokyo : Asakumo Shimbunsha, 1966), p. 4.

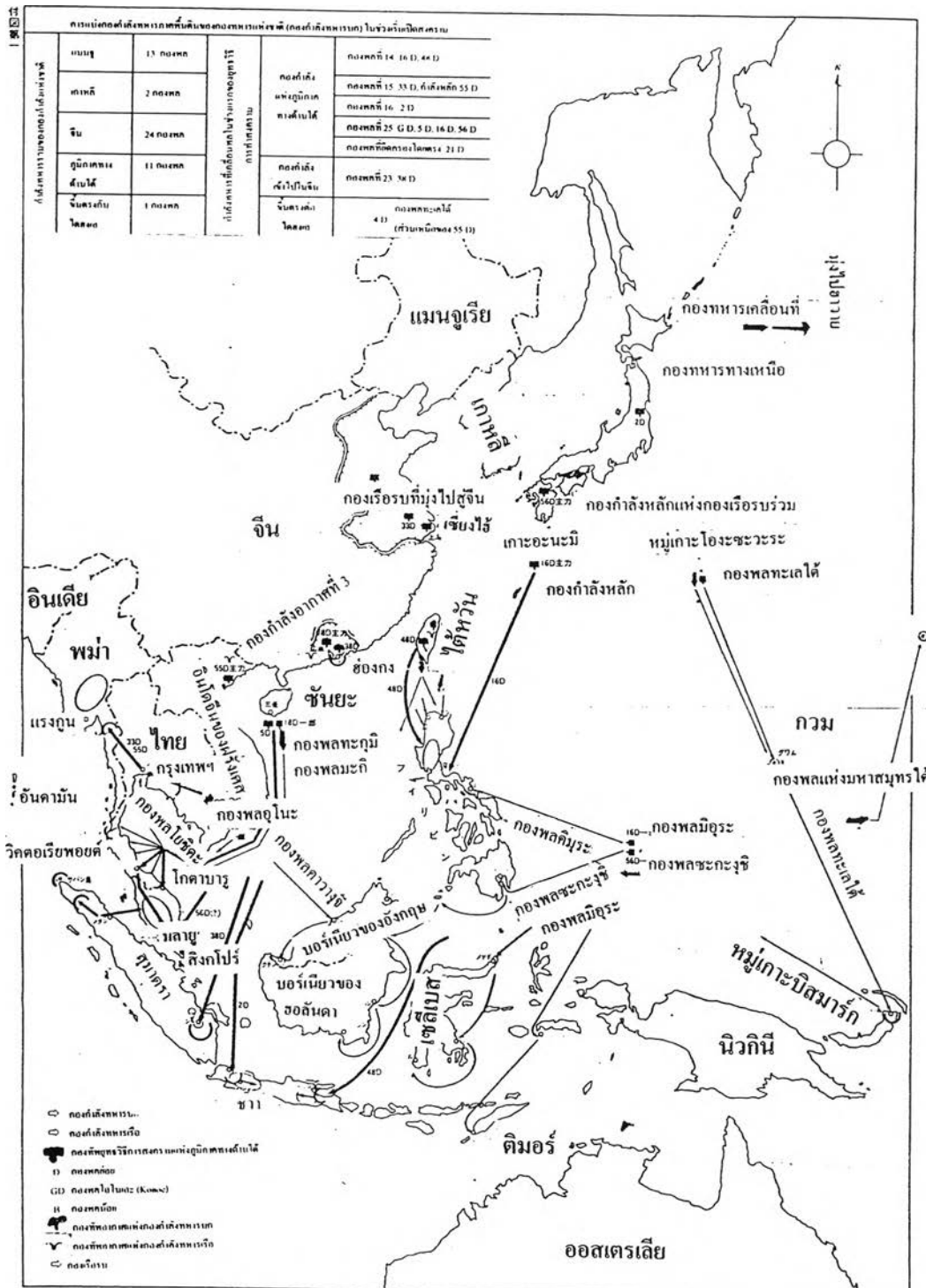
เปิดทำสงครามกับอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และฮอลันดา” ซึ่งในที่ประชุมครั้งนี้เสนาธิการทหารบก สุริยะมะ ได้ถวายรายงานเกี่ยวกับขอบเขตของยุทธการภูมิภาคทางด้านใต้แถบมหาสมุทรแปซิฟิก และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ว่า “...เป้าหมายของการจู่โจมครั้งนี้มีฟิลิปปินส์กวม ชองกง มลายู พม่า บอร์เนียว สุมาตรา ซวา เซลีเบส (Celebes ปัจจุบันคือ Sulawesi) และหมู่เกาะบิสมาร์ก ซึ่งอยู่ทาง ตะวันตกของแปซิฟิก เป็นต้น จะมีการรบหนักที่มลายูและฟิลิปปินส์ จากนั้นจะเปิดศึกที่อินโดนีเซีย ซึ่งเป็นอาณานิคมของฮอลันดา... โดยเมื่อเริ่มเปิดสงครามแล้วก็จะตราทัพเข้าไปประจำการในประเทศไทยเพื่อรักษาความมั่นคงของไทยและอินโดจีนไว้ เมื่อทำศึกได้ระยะหนึ่งหากสถานการณ์ อำนาจก็จะเตรียมทำศึกเพื่อควบคุมพม่า...”²⁸ และในวันเดียวกันนั้นกองบัญชาการทหารสูงสุด แห่งสมเด็จพระจักรพรรดิ หรือไดฮองเอ (Daihonei) ได้มีคำสั่งแต่งตั้งพลเอกเทระอุชิ ฮิซะอิชิ (Terauchi Hisaichi) เข้ารับตำแหน่งผู้บัญชาการกองทัพใหญ่แห่งภาคพื้นทิศใต้ และต่อมาในวันที่ 6 พฤศจิกายน 2484 ได้มีคำสั่งจัดตั้งกองกำลังเพื่อเตรียมการบุกเข้าโจมตีและประจำการในพื้นที่ ต่าง ๆ ของภูมิภาคทางด้านใต้ดังนี้ กองพลที่ 14 บุกและเข้าประจำการอยู่ที่ฟิลิปปินส์ มีพลโทฮอนมะ มะซะฮะรุ (Honma Masaharu) เป็นผู้บัญชาการ กองพลที่ 15 บุกและเข้าประจำการที่ไทยและพม่า มีพลโทอิเดะ โชอิชิ (Iida Shoichi) เป็นผู้บัญชาการ กองพลที่ 16 บุกและเข้าประจำการที่หมู่เกาะ อินเดียนตะวันออกเฉียงเหนือของเนเธอร์แลนด์ มีพลโทอิมะมูระ ฮิโตะชิ (Imamura Hitoshi) เป็นผู้บัญชาการ และกองพลที่ 25 บุกและเข้าประจำการที่มลายู มีพลโทยะมะชิตะ โทะ โมะะยุกิ (Yamashita Tomoyuki) เป็นผู้บัญชาการ²⁹ แผนการของการเตรียมจัดตั้งกองกำลังของกองพลต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น ปรากฏภาพ ให้เห็นได้อย่างชัดเจนในแผนที่ที่ 1 ซึ่งแสดงการแบ่งกองกำลังทหารบกของกองทัพแห่งชาติ เพื่อดำเนินการตามยุทธวิธีการทำสงครามในภูมิภาคทางด้านใต้ในช่วงเปิดสงครามมหาเอเชียบูรพา

²⁷ Ibid., pp. 12-13.

²⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 6, 36 อ้างจากโยชิคาว่า โทชิฮารุ, ทางรถไฟสายไทย-พม่า ในสมัยสงคราม มหาเอเชียบูรพา แปลโดย อาทร์ ฟุ้งธรรมสาร และคณะ, (กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด มหาชน, 2538), หน้า 42.

²⁹ Department of War History, Defense Training Institute Defense Agency (แผนกประวัติศาสตร์ สงคราม สถาบันวิจัยป้องกัน ทบวงการป้องกันประเทศ), Senshi Soshō Marei Shinko Sakusen (ประวัติศาสตร์ สงครามยุทธการรุกมลายู), p. 13.

แผนที่ที่ 1 : แผนที่โดยสังเขปของยุทธวิธีการทำสงครามในภูมิภาคทางด้านใต้ในช่วงเปิดสงครามมหาเอเชียบูรพา

ที่มา : ปรับมาจาก Department of War History, Defense Training Institute Defense, Agency (แผนกประวัติศาสตร์สงคราม สถาบันวิจัยป้องกัน ทบวงป้องกันประเทศ), Senshi Soshō Marei Shinko Sakusen (ประวัติศาสตร์สงครามยุทธการรุกกลาย) (Tokyo : Asakumo Shimbunsha, 1966), แผนที่แนบที่ 1.

หลังจากการจัดตั้งกองกำลังของกองพลแต่ละกองเพื่อรับผิดชอบในการเตรียมบุกโจมตีและเข้าประจำการในพื้นที่ต่าง ๆ ของภูมิภาคทางด้านใต้ดังกล่าวที่ปรากฏในแผนที่ข้างต้นแล้ว ในระหว่างนั้นกองบัญชาการทหารสูงสุดแห่งสมเด็จพระจักรพรรดิได้จัดให้มีการประชุมเพื่อชี้แนะและถ่ายทอดคำสั่งเกี่ยวกับยุทธวิธีของการทำสงครามในภูมิภาคทางด้านใต้อย่างต่อเนื่อง แต่ยังไม่เปิดเผยรายละเอียดเกี่ยวกับกำหนดวันเริ่มเปิดสงคราม³⁰ ทั้งนี้เพื่อป้องกันการรั่วไหลของความลับสุดยอดทางการทหาร อย่างไรก็ตามในวันที่ 20 พฤศจิกายน 2484 กองทัพใหญ่แห่งภาคพื้นทิศใต้ที่โตเกียวได้ออกคำสั่งเกี่ยวกับการบุกโจมตีภูมิภาคทางด้านใต้ดังนี้

1. กองบัญชาการทหารสูงสุดแห่งสมเด็จพระจักรพรรดิได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์การบุกโจมตีภูมิภาคทางด้านใต้ เพื่อเป็นการจัดระเบียบใหม่ให้กับมหาเอเชียบูรพา และเพื่อคงไว้ซึ่งเอกราชและอธิปไตยแห่งจักรวรรดิ

2. กองทัพใหญ่แห่งภาคพื้นทิศใต้จะร่วมมือกับกองทัพเรือเพื่อบุกเข้าโจมตีภูมิภาคทางด้านใต้อย่างรวดเร็ว ยุทธศาสตร์หลักในการนี้คือจะรุกเข้าจากทั้งด้านเกาะฟิลิปปินส์และมลายูพร้อม ๆ กัน เพื่อจะได้บรรลุจุดมุ่งหมายในระยะเวลาอันสั้น โดยในส่วนของความร่วมมือกับกองทัพเรือจะยึดเอาตามข้อตกลงความร่วมมือทั่วไปฉบับที่ 2 ระหว่างกองทัพบกกับกองทัพเรือ

3. สำหรับคำสั่งเพื่อเริ่มปฏิบัติการยุทธศาสตร์การเคลื่อนกองกำลังเข้าสู่ประเทศไทยจะมีคำสั่งแยกต่างหาก³¹

แม้ว่าคำสั่งของกองทัพใหญ่แห่งภาคพื้นทิศใต้ที่โตเกียวดังกล่าวข้างต้นจะไม่ได้ระบุถึงกำหนดวันเริ่มเปิดสงครามก็ตาม แต่ต่อมาในการประชุมต่อเบื้องพระพักตร์สมเด็จพระจักรพรรดิเมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2484 เสนาธิการทหารบกสุงิยะมะ และนายนะงะโนะ โอะซะมิ (Nagano Osami) ผู้บัญชาการกองประกาศิตของทหารบกและทหารเรือได้นำความกราบบังคมทูลสมเด็จพระจักรพรรดิญี่ปุ่น ให้ทรงทราบถึงกำหนดวันเปิดสงครามคือ วันที่ 8 ธันวาคม 2484 และเมื่อมีการกำหนดวันที่จะเปิดสงครามแล้ว ก็ได้เตรียมกำลังพลที่เป็นทหารบกเพื่อบุกลงตอนใต้ของเอเชียเป็นจำนวน 11 กองพลใหญ่ มีทหารถึงสามแสนหกหมื่นคน ส่วนทหารเรือระดมพลมาเกือบทั้งหมด

³⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 14-15.

³¹ Department of War History, Defense Training Institute Defense Agency (แผนกประวัติศาสตร์สงคราม สถาบันวิจัยป้องกัน ทบวงการป้องกันประเทศ), *Biruma Kouryaku Sakusen* (ประวัติศาสตร์สงครามยุทธการโจมตีพม่า), (Tokyo : Asakumo Shimbunsha, 1967), p. 48.

เท่าที่มีอยู่เพื่อทำศึกครั้งนี้³² อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาสาระสำคัญของคำสั่งเกี่ยวกับการบุกโจมตี ภูมิภาคทางใต้ของกองทัพใหญ่แห่งภาคพื้นทิศใต้ข้างต้น ได้กล่าวถึงเป้าหมายของการกำหนดแผน ยุทธศาสตร์การบุกโจมตีภูมิภาคทางด้านใต้ไว้อย่างชัดเจนว่า เพื่อเป็นการจัดระเบียบให้กับ มหาเอเชียบูรพา และเพื่อคงไว้ซึ่งเอกราชและอธิปไตยของจักรวรรดิญี่ปุ่น อีกทั้งยังระบุสาระสำคัญของ คำสั่งข้อที่ 3 ซึ่งเกี่ยวข้องกับประเทศไทยว่า สำหรับคำสั่งเพื่อเริ่มปฏิบัติการทางยุทธศาสตร์ การเคลื่อนกำลังเข้าสู่ประเทศไทยจะมีคำสั่งแยกต่างหาก สาเหตุที่เป็นเช่นนี้สืบเนื่องมาจากฐานะ และความสำคัญของไทยที่แตกต่างประเทศอื่น ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กล่าวคือ ไทยเป็น ประเทศเอกราชเพียงประเทศเดียวที่อยู่ท่ามกลางการขยายอำนาจของจักรวรรดิญี่ปุ่นและอังกฤษ ญี่ปุ่นจึงเกรงว่าไทยไม่อาจจะดำรงความเป็นกลางอยู่ได้นาน โดยในที่สุดไทยจำเป็นต้องเลือกเป็น พันธมิตรกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอย่างแน่นอน ประกอบกับความสำคัญของไทยในแง่ของยุทธศาสตร์ ซึ่งมีทำเลที่ตั้งที่กองทัพญี่ปุ่นจำเป็นต้องใช้ทั้งเป็นทางผ่านและเป็นฐานในการปฏิบัติการทาง การทหาร เพื่อเคลื่อนกองกำลังและอาวุธยุทธโปกรณ์เข้าสู่พม่าและมลายูในระหว่างการทำสงคราม ในภูมิภาคทางด้านใต้³³ ด้วยเหตุผลดังกล่าวกองทัพญี่ปุ่นจึงต้องเร่งและใช้ความระมัดระวังในการเจรจา เพื่อยื่นข้อเสนอให้ไทยเข้ามาเป็นพันธมิตรทางการทหารกับญี่ปุ่นโดยเร็ว โดยการเป็นพันธมิตร กับไทยถือเป็นพื้นฐานสำคัญส่วนหนึ่งของการขยายอำนาจของกองทัพญี่ปุ่นเพื่อยึดครองเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้

2.2 ฐานะและความสำคัญของไทยที่มีต่อการขยายอำนาจของกองทัพญี่ปุ่นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ภายหลังจากที่ผู้นำทางการทหารของญี่ปุ่นตระหนักเห็นถึงความจำเป็นของกองทัพ ที่ต้องเร่งดำเนินนโยบายสถาปนาวงศ์ไพบูลย์มหาเอเชียบูรพา โดยการขยายอำนาจของกองทัพเข้าไป ยึดครองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แล้ว ผู้นำฝ่ายทหารและฝ่ายรัฐบาลจึงได้มีการประชุมเจรจาเพื่อ กำหนดแนวทางและวิธีการเคลื่อนกองกำลังทหารเข้าสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภายได้สถานการณ์ ดังกล่าวทำให้กองทัพญี่ปุ่นมองเห็นถึงความสำคัญของไทยในด้านทำเลที่ตั้งอยู่บริเวณศูนย์กลาง ของประเทศต่างๆ บนผืนแผ่นดินใหญ่ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประกอบกับเป็นเพียงประเทศเดียว ในภูมิภาคนี้ที่มีได้ตกเป็นอาณานิคมของมหาอำนาจตะวันตก อีกทั้งยังเป็นประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติและวัตถุดิบที่จำเป็นต่อการทำสงคราม จากเหตุผลดังกล่าว

³²Department of War History, Defense Training Institute Defense Agency (แผนกประวัติศาสตร์ สงคราม สถาบันวิจัยป้องกัน ทบวงการป้องกันประเทศ), Senshi Soshō Marei Shinko Sakusen (ประวัติศาสตร์ สงครามยุทธการรุกมลายู), หน้า 4 อ้างจากโยชิคาว่า โทชิฮารุ, ทางรถไฟสายไทย-พม่า ในสมัยสงครามมหาเอเซีย บูรพา, หน้า 41.

³³เรื่องเดียวกัน, หน้า 55.

ข้างต้นทำให้ประเทศไทยมีฐานะและความสำคัญอย่างยิ่งต่อการขยายอำนาจของกองทัพญี่ปุ่นเข้ามาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังนั้นเพื่อเป็นพื้นฐานที่จะนำไปสู่การทำความเข้าใจถึงนโยบายของกองทัพญี่ปุ่นที่มีต่อประเทศไทยในสมัยสงครามมหาเอเชียบูรพา ในที่นี้ผู้วิจัยจะเสนอประเด็นที่เกี่ยวข้องกับฐานะและความสำคัญของไทยที่มีต่อกองทัพญี่ปุ่นโดยสังเขปดังนี้

2.2.1 ฐานปฏิบัติการทางการทหารที่สำคัญต่อการเคลื่อนกองกำลังเข้าสู่พม่าและมลายู

การประชุมผู้นำฝ่ายทหารและฝ่ายรัฐบาลของญี่ปุ่นได้มีการเจรจาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการเพื่อใช้อินโดจีนของฝรั่งเศส และประเทศไทยเป็นฐานปฏิบัติการทางการทหารของกองทัพญี่ปุ่น ซึ่งที่ประชุมได้ลงมติอนุมัติให้ข้อสรุปของมาตรการที่มีต่ออินโดจีนของฝรั่งเศสและไทย ในการประชุมครั้งที่ 21 เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2484³⁴ ต่อจากนั้นการประชุมในมาตรการดังกล่าวได้มีการเจรจามาโดยตลอด โดยเฉพาะในกรณีที่เกี่ยวข้องกับไทยนั้น ที่ประชุมให้ความสำคัญในฐานะเป็นฐานปฏิบัติการทางการทหารที่สำคัญต่อการเคลื่อนกองกำลังของญี่ปุ่นเข้าสู่พม่าและมลายู ซึ่งเป็นอาณานิคมของอังกฤษ ประเทศไทยจึงมีลักษณะเป็นรัฐกันชนระหว่างกองทัพญี่ปุ่นกับอังกฤษ ดังนั้นความสำเร็จของกองทัพญี่ปุ่นในสมรภูมিরบสำคัญไม่ว่าจะเป็นพม่าหรือมลายูก็มีส่วนขึ้นอยู่กับกรณีที่กองกำลังทหารญี่ปุ่นจะสามารถผ่านประเทศไทยได้อย่างสันติวิธีหรือไม่ เป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่สุด³⁵ ด้วยเหตุนี้ในการดำเนินการขอเดินทัพผ่านประเทศไทย กองทัพญี่ปุ่นจึงให้ความสำคัญกับการเจรจาทางการทูตมากกว่าการใช้กำลังทหาร อย่างไรก็ตามภายหลังจากที่กองทัพญี่ปุ่นสามารถเคลื่อนกำลังทหารผ่านประเทศไทยได้อย่างสันติแล้ว กองทัพญี่ปุ่นก็ยังคงใช้ประเทศไทยเป็นฐานในการขนส่งกำลังทหาร เสบียงอาหาร และอาวุธยุทโธปกรณ์เพื่อเป็นกำลังบำรุงให้กับกองทัพญี่ปุ่นทั้งในพม่าและมลายูต่อไป ซึ่งนายสีโบะงะมิ เทะเอจิ (Tsubogami Teiji) เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทยได้ยอมรับอย่างตรงไปตรงมาว่า ประเทศไทยมีความสำคัญในฐานะเป็นฐานปฏิบัติการทางการทหารที่ได้มีส่วนสนับสนุนต่อความสำเร็จของกองทัพญี่ปุ่นในการโจมตีพม่าและมลายู³⁶

³⁴Ibid., p. 26.

³⁵พันโทคุชิคะ มะซะโอะ, “เบื้องหลังการเข้าไประหว่างสันติของกองทหารญี่ปุ่นในประเทศไทย : ในช่วงต้นของการประกาศสงคราม” (ธันวาคม 2484) แปลและเรียบเรียงโดยมูราซิม่า เออิจิ และสาคุคิ งามจรรกุลกิจ, เอกสารวิชาการไทย-ญี่ปุ่นศึกษา เมษายน, 2532 : 76.

³⁶[2] สร.0201.98.1/6 ทูตหรือโฆษกญี่ปุ่นให้สัมภาษณ์ผู้แทนหนังสือพิมพ์ไทย (3 เมษายน 2485 - 4 มีนาคม 2487).

2.2.2 แหล่งเสบียงอาหารสำหรับทำสงครามของกองทัพญี่ปุ่น

ในบันทึกส่วนหนึ่งของสุจิตะมะ อดีตเสนาธิการทหารบกของกองทัพญี่ปุ่นในช่วงสงครามมหาเอเชียบูรพา ได้บันทึกการประชุมร่วมระหว่างผู้นำฝ่ายทหารและรัฐบาล เมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2484³⁷ ซึ่งได้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของไทยในฐานะเป็นแหล่งเสบียงอาหาร โดยเฉพาะข้าวซึ่งถือเป็นเสบียงอาหารสำคัญที่ญี่ปุ่นกำลังประสบปัญหาการขาดแคลน ซึ่งบันทึกการประชุมข้างต้นสอดคล้องกับบันทึกคำให้การ เมื่อราว พ.ศ. 2492 (ค.ศ. 1949) ของพันโทคุซึตะ มะซะโอะ อดีตเสนาธิการทหารบก ประจำกองทัพใหญ่แห่งภาคพื้นทิศใต้ ณ กรุงไชนงอน ได้บันทึกถึงความสำคัญประการหนึ่งของประเทศไทยว่า

“ประเทศไทยเป็นประเทศที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรทางด้านเกษตรกรรม โดยเฉพาะข้าวนั้นมีมากจนเปรียบประเทศไทยเป็นคลังข้าวของเอเชียภาคใต้เลยก็ว่าได้ เพราะฉะนั้น ถ้าหากใครสามารถครอบครองทรัพยากรทางด้านเกษตรกรรมอันสมบูรณ์ดังกล่าวไว้ได้ ย่อมจะช่วยให้มีอำนาจและอิทธิพลในแถบเอเชียภาคใต้อยู่มาก ดังนั้นถ้าหากญี่ปุ่นคิดจะเปิดฉากประกาศสงครามและทำการสู้รบอยู่ในบริเวณเอเชียภาคใต้แล้ว ญี่ปุ่นจำเป็นต้องใช้ประเทศไทยเป็นแหล่งเสบียงสำหรับการทำสงครามนี้อย่างไม่มีปัญหา”³⁸

นอกจากบันทึกของพลเอกสุจิตะมะ และบันทึกคำให้การของพันโทคุซึตะดังกล่าวข้างต้นแล้ว ในส่วนหนึ่งของบันทึกความทรงจำที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทยในสมัยสงครามมหาเอเชียบูรพา ของพลโทนาทามูระ อาเคโตะ (Nakamura Aketo) อดีตผู้บัญชาการกองทัพญี่ปุ่นประจำประเทศไทย ในช่วงระหว่างมกราคม 2486 - สิงหาคม 2488 ซึ่งศาสตราจารย์โยชิโกวาทะชิฮารุ ได้เรียบเรียงบางส่วนของบันทึกดังกล่าวไว้ในบทความเรื่อง "Nichi-Tai Doumeika no Tai Chuutongun" (กองทัพญี่ปุ่นในประเทศไทยภายใต้การเป็นพันธมิตรญี่ปุ่น-ไทย) ซึ่งได้กล่าวถึงความสำคัญของข้าวไทยในฐานะยุทธปัจจัยที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของกองทัพญี่ปุ่น โดยรัฐบาลไทยต้องทำหน้าที่ในการจัดส่งข้าวของไทยเพื่อเลี้ยงกองทัพญี่ปุ่นที่ประจำการอยู่ในประเทศไทย ถึงเดือนละ 30,000 ตันเป็นอย่างน้อย และในแต่ละเดือนยังต้องส่งข้าวไปยังมลายูอีก 10,000 ตัน พม่า 3,000 ตัน ทางตอนเหนือของอินโดจีน อีก 2,000 ตันอีกด้วย ซึ่งในส่วนนี้จะเห็นได้ว่าประเทศไทย

³⁷ พันตรีหญิงนงลักษณ์ ลิมศิริ, “บันทึกสุจิตะมะกับข้อมูลเรื่องนโยบายของญี่ปุ่นต่อไทย”, หน้า 14.

³⁸ พันโทคุซึตะ มะซะโอะ, “เบื้องหลังการเข้าไปอย่างสันติของกองทัพญี่ปุ่นในประเทศไทย : ในช่วงต้นของการประกาศสงคราม” : 75-76.

ได้ทำหน้าที่เป็นอยู่ชั่ววูบที่น่าที่สำคัญให้กับกองทัพญี่ปุ่น ที่ประจำการอยู่ในประเทศต่าง ๆ ของเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้อย่างแท้จริง³⁹

2.2.3 พื้นที่ตั้งรับฝ่ายสัมพันธมิตรของกองทัพญี่ปุ่น

ความสำคัญของประเทศไทยในฐานะพื้นที่ตั้งรับฝ่ายสัมพันธมิตรเป็นความสำคัญ ประการสุดท้ายที่กองทัพญี่ปุ่นเล็งเห็น กล่าวคือ เมื่อพลโทนากะมูระ อาเคโตะ เข้ามารับตำแหน่ง ผู้บัญชาการกองทัพญี่ปุ่นประจำประเทศไทยได้ไม่นาน ในช่วงเดือนเมษายน 2486 (ค.ศ. 1943) พลโทนาคามูระได้ทำความตกลงกับฝ่ายไทยเป็นการภายในว่า ในกรณีที่สถานการณ์สงครามเลวร้ายลง กองทัพญี่ปุ่นจะใช้จังหวัดนครนายกเป็นพื้นที่ตั้งรับฝ่ายสัมพันธมิตร ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้กรุงเทพฯ กลายเป็นสนามรบ

ดังนั้น ต่อมาในช่วงปลายสงคราม เมื่อกองทัพอังกฤษบุกเข้าโจมตีกองทัพญี่ปุ่น อย่างหนัก นับตั้งแต่ช่วงต้นปี พ.ศ. 2488 (ค.ศ. 1945) ทำให้กองทัพญี่ปุ่นที่ประจำการอยู่ที่เมือง อิมพาลของอินเดียใกล้ชายแดนพม่าต้องประสบกับการพ่ายแพ้ ส่งผลให้กองทัพญี่ปุ่นที่อยู่ในพม่า เริ่มถอยร่นจนเสียเมืองร่างกุ้งจากการยึดครองในต้นเดือนพฤษภาคม 2488 ภายใต้สถานการณ์ที่ เปลี่ยนพล้ำเช่นนี้กองทัพญี่ปุ่นในประเทศไทยจึงเตรียมการจัดตั้งจังหวัดนครนายกเป็นพื้นที่ตั้งรับ โดยการสร้างคูรบเพื่อต่อต้านยานเกราะ สร้างคลังได้ดินสำหรับเก็บอาวุธและน้ำมันเชื้อเพลิง⁴⁰ แต่ในระหว่างการเตรียมการดังกล่าว กองทัพญี่ปุ่นได้พ่ายแพ้สงครามไปเสียก่อน อย่างไรก็ตาม จากการเตรียมการดังกล่าวของกองทัพญี่ปุ่น ทำให้มองเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ความสำคัญของไทย ในฐานะฐานสนับสนุนการปฏิบัติการทางการทหารที่อยู่แนวหลังของสงครามในพม่าและมลายู เปลี่ยนฐานะไปสู่พื้นที่ตั้งรับในแนวหน้าของกองทัพญี่ปุ่นในสมัยสงครามมหาเอเชียบูรพา

2.3 นโยบายของกองทัพญี่ปุ่นที่มีต่อไทยในสมัยสงครามมหาเอเชียบูรพา

ตามที่พันเอกหญิงนงลักษณ์ ลิ้มศิริ ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ในบทความเรื่อง “นโยบายของ ญี่ปุ่นต่อไทยในสงครามเอเชีย-แปซิฟิก” ว่าการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นในสมัย สงครามมหาเอเชียบูรพา ส่วนใหญ่มาจากมุมมองการศึกษาของเอกสารของไทย จึงส่งผลให้การ อธิบายเรื่องราวของญี่ปุ่น โดยตรงขาดหายไป ด้วยเหตุดังกล่าวเมื่อพันเอกหญิงนงลักษณ์ได้มีโอกาส

³⁹Yoshikwa Toshiharu “Nichi-Tai Doumeika no Tai Chuutongun” (กองทัพญี่ปุ่นในประเทศไทย ภายใต้การเป็นพันธมิตรญี่ปุ่น-ไทย) in Tounan Ajiashi no Nakano Nihon Senryou (การยึดครองของญี่ปุ่นใน ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้) (2nd ed.) Tokyo : Waseda Daigaku Shuppanbu, 1998, p.442. อ้างจาก โยชิกวา โทชิฮารุ “กองทัพญี่ปุ่นในประเทศไทยภายใต้การเป็นพันธมิตรญี่ปุ่น-ไทย”, แปลโดย นิภาพร รัชตพัฒนากุล, เรียบเรียงโดย พวงทิพย์ เกียรติสหัสกุล, วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ปีที่ 21-22 ฉบับที่ 3, 2544-2545 : 210-211.

⁴⁰โยชิกวา โทชิฮารุ, “กองทัพญี่ปุ่นในประเทศไทยภายใต้การเป็นพันธมิตรญี่ปุ่น-ไทย” : 208, 212.

ใช้เอกสารของฝ่ายญี่ปุ่นที่สำคัญ ได้แก่ “บันทึกสุงิยะมะ” จึงได้นำเสนอบทความเรื่อง “นโยบายของญี่ปุ่นต่อไทยในสงครามเอเชีย-แปซิฟิก” เมื่อผู้วิจัยได้มีโอกาสอ่านบทความดังกล่าวแล้วเห็นด้วยกับวิธีการใช้เอกสารของฝ่ายญี่ปุ่นมาช่วยอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่น เพราะวิธีการดังกล่าวจะช่วยให้การอธิบายมีความลุ่มลึกและรอบด้านมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น การนำเสนอประเด็นที่เกี่ยวข้องกับนโยบายของกองทัพญี่ปุ่นที่มีต่อไทยในสมัยสงครามมหาเอเชียบูรพา ในที่นี้ผู้วิจัยได้อาศัยข้อมูลส่วนหนึ่งจากบทความ 2 ฉบับ ของพันเอกหญิงนงลักษณ์ เรื่อง “บันทึกสุงิยะมะกับข้อมูลเรื่องนโยบายของญี่ปุ่นต่อไทย” และเรื่อง “นโยบายของญี่ปุ่นต่อไทยในสมัยสงครามเอเชีย-แปซิฟิก” มาใช้เป็นข้อมูลและแนวทางในการอธิบาย อย่างไรก็ตามในเบื้องต้นผู้วิจัยได้พยายามใช้เอกสารของฝ่ายญี่ปุ่น โดยเฉพาะ “บันทึกสุงิยะมะ” (Sugiyama Memo) ฉบับภาษาญี่ปุ่น ซึ่งเป็นหนังสือชุด 2 เล่ม⁴¹ ที่พันเอกหญิงนงลักษณ์ได้แนะนำว่าจะเป็นประโยชน์โดยตรงต่อผู้สนใจศึกษาเรื่องนโยบายของญี่ปุ่นที่มีต่อไทยในช่วงเวลาดังกล่าว⁴² นอกจากนั้นผู้วิจัยยังได้อาศัยเอกสารบันทึกการประชุมร่วมระหว่างผู้นำฝ่ายทหารและรัฐบาล (Liaison Conference) ของญี่ปุ่น ที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจและการดำเนินนโยบายต่างประเทศในช่วงก่อนเกิดสงคราม ซึ่งโนะบุตะกะ อิเกะ (Nobutaka Ike) เป็นบรรณาธิการแปลและเรียบเรียงบางส่วนของบันทึกการประชุมเป็นภาษาอังกฤษไว้ในหนังสือชื่อ “Japan's Decision For War : Records of the 1941 Policy Conferences”⁴³ รวมทั้งบางส่วนของบันทึกของผู้นำทางการทหารของกองทัพญี่ปุ่นที่เกี่ยวข้องกับการทำสงครามที่มีการแปลเป็นภาษาไทยแล้ว จากการศึกษาเอกสารของฝ่ายญี่ปุ่นที่ได้ยกตัวอย่างมาทั้งหมดข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสามารถแบ่งการอธิบายนโยบายของกองทัพญี่ปุ่นที่มีต่อไทยออกเป็น 2 ช่วง คือ นโยบายของกองทัพญี่ปุ่นที่มีต่อไทยในช่วงก่อนสงครามมหาเอเชียบูรพา และนโยบายของกองทัพญี่ปุ่นที่มีต่อไทยในระหว่างสงครามมหาเอเชียบูรพาตามลำดับดังนี้

2.3.1 นโยบายของกองทัพญี่ปุ่นที่มีต่อไทยในช่วงก่อนสงครามมหาเอเชียบูรพา

เมื่อได้ศึกษารายละเอียดของการประชุมผู้นำฝ่ายทหารและรัฐบาล รวมทั้งการประชุมต่อหน้าพระพักตร์ของสมเด็จพระจักรพรรดิส่วนหนึ่งที่ปรากฏใน “บันทึกสุงิยะมะ” และในหนังสือเรื่อง “Japan's Decision For War : Records of the 1941 Policy Conferences” แล้ว น่าสังเกตว่า

⁴¹Sanbo Honbu, editor *Sugiyama Memo Jo* (บันทึกสุงิยะมะ เล่มแรก) (2nd ed.) Tokyo : Harashobo, 1994. Sanbo Honbu, editor *Sugiyama Memo Ge* (บันทึกสุงิยะมะ เล่มหลัง) (2nd ed.) (Tokyo : Harashobo, 1994).

⁴²พันโทหญิงนงลักษณ์ ลิ้มศิริ, “บันทึกสุงิยะมะกับข้อมูลเรื่องนโยบายของญี่ปุ่นต่อไทย” : 3.

⁴³Nobutaka Ike, editor & translator, *Japan's Decision For War : Records of the 1941 Policy Conferences* (Colifornia : Stanford University Press).

นโยบายของกองทัพญี่ปุ่นที่มีต่อไทยนับตั้งแต่ พ.ศ. 2483 (ค.ศ. 1940) เป็นนโยบายที่ได้รับการพิจารณาเป็นอันดับแรก ๆ ร่วมกับนโยบายที่มีต่ออินโดจีนของฝรั่งเศสอยู่เสมอ โดยในเรื่องนี้ ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า นอกจากความสำคัญในเรื่องที่ตั้งของอินโดจีนที่มีความเหมาะสมในฐานะเป็นเส้นทางยุทธศาสตร์ของการเคลื่อนกองกำลังทหารของญี่ปุ่นเข้าสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้แล้ว อีกส่วนหนึ่งน่าจะมีสาเหตุมาจากสถานะของอินโดจีนซึ่งเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส แม้จะมีได้เป็นประเทศเอกราชเหมือนไทยก็ตาม แต่มิได้เป็นอาณานิคมของอังกฤษและสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นฝ่ายสัมพันธมิตร และเมื่อฝรั่งเศสพ่ายแพ้ต่อกองทัพเยอรมันที่เป็นพันธมิตรของญี่ปุ่นในสมรภูมิต่างยุโรปตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2483 กองทัพญี่ปุ่นจึงสามารถดำเนินการกับอินโดจีนได้โดยสะดวกมากขึ้น อย่างไรก็ตามในที่นี้ผู้วิจัยจะกล่าวเน้นเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับไทยเท่านั้น

ภายหลังจากที่กองทัพญี่ปุ่นเริ่มดำเนินนโยบายต่อภูมิภาคทางด้านใต้โดยการสถาปนา “วงศ์ไพบูลย์มหาเอเชียบูรพา” แล้ว นับตั้งแต่ พ.ศ. 2483 ที่ประชุมผู้นำฝ่ายทหารและรัฐบาล (คณะรัฐมนตรี) และที่ประชุมเบื้องพระพักตร์ของสมเด็จพระจักรพรรดิได้เริ่มพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ และแนวทางการดำเนินนโยบายต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยรวมดังได้กล่าวรายละเอียดไปแล้วในประเด็นที่ 2.1 แต่การอธิบายในประเด็นเฉพาะของการดำเนินนโยบายของกองทัพญี่ปุ่นที่มีต่อไทยในส่วนแรกนี้ ผู้วิจัยจะอธิบายถึงวัตถุประสงค์และแนวทางการดำเนินนโยบายตามที่ปรากฏในบันทึกการประชุม ทั้งนี้เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงนโยบายของกองทัพญี่ปุ่นที่มีต่อไทยในช่วงก่อนสงครามมหาเอเชียบูรพาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น กล่าวคือ เมื่อที่ประชุมของผู้นำฝ่ายทหารและรัฐบาลของญี่ปุ่นได้ตระหนักเห็นถึงความสำคัญของไทยในฐานะฐานปฏิบัติการทางการทหารที่สำคัญต่อการเคลื่อนกองกำลังเข้าสู่พม่าและมลายูแล้ว จากนั้นได้นำไปสู่การเจรจาเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของการดำเนินนโยบายที่มีต่อไทยในการประชุมหลายครั้งดังตัวอย่างต่อไปนี้

การประชุมครั้งที่ 3 เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม 2483 (ค.ศ. 1940)

เรื่อง “มาตรการของจักรวรรดิต่อไทยและอินโดจีนของฝรั่งเศส” มีประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทยดังนี้

1. วัตถุประสงค์ : จะต้องสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นโดยรวดเร็วกับไทย สำหรับอาณานิคมของฝรั่งเศสนั้นจะใช้นโยบายที่เข้มงวดเพื่อกดดันให้ยอมรับข้อเรียกร้องของประเทศเรา (ญี่ปุ่น) และจะส่งเสริมให้ไทย-ฝรั่งเศส มีการสถาปนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศขึ้น

2. แนวทางการดำเนินการ :

1) เปิดดำเนินการเจรจาเรื่องสัญญาความร่วมมือทางการทหาร การเมืองและเศรษฐกิจกับโดยเร็ว⁴⁴

⁴⁴ พันโทหญิงนงลักษณ์ ลิ้มศิริ, “บันทึกสุจิตมะกับข้อมูลเรื่องนโยบายของญี่ปุ่นต่อไทย” : 4-5.

2) เปิดการเจรจาระหว่างญี่ปุ่นและฝรั่งเศสเกี่ยวกับเรื่องอินโดจีนของฝรั่งเศส เพื่อแสดงให้เห็นความจำเป็นของความร่วมมือทางการทหาร การเมือง และเศรษฐกิจ ตลอดจน การใกล้เคียงกรณีพิพาทระหว่างไทยกับฝรั่งเศส⁴⁵

การประชุมครั้งที่ 7 เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2484 (ค.ศ. 1941)

เรื่อง “เค้าโครงการมาตรการต่ออินโดจีนของฝรั่งเศสและไทย” มีประเด็นสำคัญ ที่เกี่ยวข้องกับไทยดังนี้

1. วัตถุประสงค์ : การดำเนินนโยบายต่อไทยนั้นก็เพื่อการคงอยู่และการป้องกันตนเองของจักรวรรดิ ดังนั้นจะต้องสถาปนาความร่วมมืออย่างแน่นแฟ้นทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง การทหาร⁴⁶

2. แนวทางการดำเนินการ :

1) จักรวรรดิจะเพิ่มความเข้มงวดในมาตรการต่ออินโดจีนของฝรั่งเศส และไทย เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ในการนี้อาจจำเป็นต้องบีบบังคับจนถึงขั้นการใช้กำลังทหาร ต่ออินโดจีนของฝรั่งเศส

2) จักรวรรดิจะเร่งดำเนินมาตรการต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงการแทรกแซงจากอังกฤษและสหรัฐอเมริกา⁴⁷

3. สาระสำคัญ :

1) ในการจัดการปัญหาเรื่องดินแดน จักรวรรดิจะดำเนินการอย่างเข้มงวด ในการเป็นตัวกลางใกล้เคียงกรณีพิพาทระหว่างไทยกับอาณานิคมของฝรั่งเศส ซึ่งในครั้งนี้เป็น โอกาสดีที่จักรวรรดิจะสถาปนาตนเองในฐานะผู้นำทั้งในดินแดนอินโดจีนของฝรั่งเศสและไทย

2) กรณีฝรั่งเศสไม่ตอบสนองตามความพยายามในการแก้ไขปัญหามีแผนการ ใช้กำลังจัดการ

3) กรณีไทยปฏิเสธข้อเรียกร้องของญี่ปุ่น อาจจะดำเนินการโดยแก้ไขรายละเอียด ในข้อตกลงญี่ปุ่น-ไทย หรืออาจจะใช้กำลังบังคับ เพื่อให้ยอมรับข้อเรียกร้องของเราอย่างเต็มที่ ด้วยกรณีใด ๆ ก็ตามจะต้องไม่ผลักดันไทยหันไปหาสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ⁴⁸

⁴⁵Sanbo Honbu, editor Sugiyama Memo Jo (บันทึกสุงิยามะ เล่มแรก) (2nd ed.) Tokyo : Harashobo, 1994, pp. 156-157.

⁴⁶พันโทหญิงนงลักษณ์ ลิมศิริ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 7.

⁴⁷Sanbo Honbu, Sugiyama Memo Jo, p. 167.

⁴⁸พันโทหญิงนงลักษณ์ ลิมศิริ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 7-8.

การประชุมครั้งที่ 31 เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2484

เรื่อง “หลักการว่าด้วยการดำเนินนโยบายต่อภูมิภาคทางด้านใต้” มีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับไทย ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ : การสถาปนาวงศ์ไพบูลย์ร่วมกันแห่งมหาเอเชียบูรพา มีจุดมุ่งหมายของการดำเนินนโยบายต่อภูมิภาคทางด้านใต้ของจักรวรรดิ เพื่อการดำรงอยู่ของตนเองและการป้องกันตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแสวงหาความร่วมมือในด้านต่าง ๆ จะต้องขยายตัวให้มากขึ้น

2. แนวทางการดำเนินการ :

1) จักรวรรดิจะสถาปนาความสัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้น ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง การทหารกับไทยและอินโดจีนของฝรั่งเศส

2) จักรวรรดิจะดำเนินนโยบายทางการทูตเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย (ตามข้อ 1.) โดยถือว่าวิธีดังกล่าวเป็นหลักสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะดำเนินการให้เร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อการสถาปนาความร่วมมือทางการทหารกับไทยและอินโดจีนของฝรั่งเศส

3) ในกรณีที่มีปัญหาคำเนินการไม่ได้ เพื่อให้จักรวรรดิดำรงอยู่ด้วยตนเองและป้องกันตนเองได้ ก็จะใช้มาตรการทางการทหาร⁴⁹

นอกจากตัวอย่างของบันทึกการประชุมของผู้นำฝ่ายทหารและรัฐบาลญี่ปุ่นที่มีต่อไทยในช่วงก่อนสงครามมหาเอเชียบูรพาแล้ว ยังมีตัวอย่างของบันทึกการประชุมเบื้องพระพักตร์ของสมเด็จพระจักรพรรดิ ซึ่งมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับไทยดังตัวอย่างต่อไปนี้

การประชุมต่อเบื้องพระพักตร์สมเด็จพระจักรพรรดิ เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2484

เรื่อง : คำกราบบังคมทูลว่าด้วย “เค้าโครงการมาตรการต่อไทยและอินโดจีนของฝรั่งเศส”

ตัวแทนของรัฐบาลและกองบัญชาการทหารสูงสุดแห่งสมเด็จพระจักรพรรดิ (Daihonei) ได้กราบบังคมทูลถึงที่มาของเค้าโครงการมาตรการต่อไทยและอินโดจีนของฝรั่งเศสว่าเป็นมาตรการที่จักรวรรดิได้กำหนดขึ้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการสร้างวงศ์ไพบูลย์มหาเอเชียบูรพา จากนั้นนายกรัฐมนตรีโคะ โนะเอะ ฟุมินะโร (Konoe Fuminaro) ได้กราบบังคมทูลอธิบายถึงวัตถุประสงค์และแนวทางการสถาปนาวงศ์ไพบูลย์มหาเอเชียบูรพาโดยสรุปว่า นอกเหนือจากมาตรการเกี่ยวกับการจัดการเหตุการณ์ในประเทศจีนแล้ว การสร้างความสัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้นทั้งทางการทหาร การเมือง และเศรษฐกิจกับไทยและอินโดจีนของฝรั่งเศส เป็นอีกมาตรการหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการปกป้องและพึ่งพาตนเองของจักรวรรดิ ดังนั้นจึงตัดสินใจอย่างแน่วแน่ว่าหากมีความจำเป็น อาจจะต้องใช้วิธีการบังคับ โดยเฉพาะกับอินโดจีนของฝรั่งเศส หากไม่ยอมรับก็จะใช้กำลังทางทหารเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการรักษาสถานะของจักรวรรดิในฐานะผู้ขึ้นนำของทั้งสองพื้นที่ แต่ขณะเดียวกัน

⁴⁹เรื่องเดียวกัน, หน้า 12-13.

การดำเนินการทางการทูต จักรวรรดิจะเป็นตัวกลางในการไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทระหว่างไทยกับอินโดจีนของฝรั่งเศส ทั้งนี้เพื่อเป็นการยืนยันฐานะของการเป็นผู้ชี้หน้าของจักรวรรดิต่อไทยและอินโดจีน ซึ่งนับเป็นโอกาสอันดี ส่วนทางด้านการทหาร ในกรณีที่ประเทศไทยไม่ยินยอมลงนามตามข้อตกลงเพื่อความร่วมมือระหว่างญี่ปุ่น-ไทย อาจจะมีการแก้ไขข้อตกลง ตลอดจนการปรับเปลี่ยนรูปแบบความสัมพันธ์มาเป็นพันธมิตรในการป้องกันร่วมกันโดยทั่วไป ซึ่งทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ แต่อย่างไรก็ตามต้องระมัดระวังไม่ให้ไทยเอนเอียงไปเข้าฝ่ายอังกฤษและสหรัฐอเมริกา⁵⁰

ต่อจากนั้นเสนาธิการทหารบกสุงิยะมะ (Sugiyama) ได้กราบบังคมทูลอธิบายเพิ่มเติมถึงการดำเนินการทางการทหารโดยสรุปว่า เพื่อดำเนินการให้สอดคล้องกับการบรรลุวัตถุประสงค์ของมาตรการต่อไทยและอินโดจีนของฝรั่งเศสที่อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ จึงมีความจำเป็นที่กองทัพจะต้องเตรียมความพร้อม เช่น การจัดเตรียมเรือรบ และกำลังทหาร หากต้องมีการปฏิบัติการ ทั้งนี้เพื่อสามารถเคลื่อนกองกำลังไปยังพื้นที่เป้าหมายได้ตามขั้นตอนและเวลาที่เหมาะสม แต่อย่างไรก็ตามทั้งเสนาธิการทหารบกและเสนาธิการทหารเรือต่างมีความเห็นร่วมกันว่ามีวัตถุประสงค์จะให้บรรลุเป้าหมายโดยการดำเนินการด้วยการเจรจาทางการทูตมากกว่าการใช้กำลังทหาร⁵¹

จากข้อมูลบางส่วนของบันทึกการประชุมของผู้นำฝ่ายทหารและรัฐบาล รวมทั้งการประชุมเบื้องพระพักตร์สมเด็จพระจักรพรรดิ ดังได้ยกตัวอย่างมาทั้งหมดข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงนโยบายของกองทัพญี่ปุ่นต่อไทยในช่วงก่อนสงครามมหาเอเชียบูรพาว่า กองทัพญี่ปุ่นมีวิธีการดำเนินนโยบายใน 2 แนวทาง คือ การใช้วิธีการเจรจาทางการทูต และการใช้กำลังทางการทหาร เพื่อให้ไทยยินยอมให้ความร่วมมือทั้งทางการเมือง การทหาร และเศรษฐกิจกับกองทัพญี่ปุ่น อย่างไรก็ตามในที่สุดกองทัพญี่ปุ่นได้เลือกการใช้กำลังทางการทหารเคลื่อนทัพเข้ามาสู่ประเทศไทย (ซึ่งเอกสารของฝ่ายญี่ปุ่นยอมรับว่าการดำเนินการดังกล่าวเป็นการละเมิดเอกราชของไทย)⁵² แม้ว่าการประชุมของผู้นำฝ่ายทหารและรัฐบาลจะไม่ได้ชี้แจงถึงเหตุผลที่กองทัพได้เลือกใช้กำลังทหารเคลื่อนทัพเข้าสู่ประเทศไทยในวันที่ 8 ธันวาคม 2484 โดยตรงก็ตาม แต่จากการศึกษารายละเอียดของการประชุมผู้นำฝ่ายทหารและรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมการทำสงครามในภูมิภาค

⁵⁰Sanbo Honbu, Sugiyama Memo Jo, pp.169-170.

⁵¹Ibid., p. 172.

⁵²บันทึกคำบอกเล่าของ โทกูงะวะ โยชิฮิโระ (Tokugawa Yoshihiro) อดีตราชเลขานุการสมเด็จพระจักรพรรดิ" ตีพิมพ์เนื่องในโอกาสครบรอบ 50 ปี การสิ้นสุดของสงครามมหาเอเชียบูรพา ใน *Asahishimbun*, 11 August 1995, p. 26 อ้างจากพันโทหญิงนงลักษณ์ ลิ้มศิริ, "บันทึกสุงิยะมะกับข้อมูลเรื่อง นโยบายของญี่ปุ่นต่อไทย", : 11.

ทางด้านใต้ของกองทัพญี่ปุ่นพบว่ากองทัพได้มองเห็นความสำคัญของการตัดสินใจของไทยในการให้ความร่วมมือทางการทหารกับกองทัพในวันเปิดสงครามว่าเป็นตัวแปรที่สำคัญประการหนึ่งต่อความสำเร็จของกองทัพตามเป้าหมายในการจู่โจมและทำลายกองกำลังของอังกฤษในพม่าและมลายู⁵³ แต่ด้วยท่าทีของฝ่ายไทยที่ยังวางตัวเป็นกลาง และยังคงลังเลที่จะเลือกเข้าฝ่ายญี่ปุ่นหรืออังกฤษ⁵⁴ สาเหตุเหล่านี้จึงเป็นส่วนหนึ่งนำไปสู่การตัดสินใจของกองทัพญี่ปุ่นในการเลือกใช้กำลังทหารเคลื่อนทัพเข้าสู่ประเทศไทยในวันเปิดสงคราม ทั้งนี้เพื่อเป็นการผลักดันให้ไทยหันมาร่วมมือกับฝ่ายญี่ปุ่นโดยเร็ว แต่เพื่อหลีกเลี่ยงการปะทะที่รุนแรงระหว่างทหารทั้งสองฝ่าย กองทัพจะเร่งดำเนินการเจรจาเพื่อขอความร่วมมือทางการทหารกับไทยในทันที

ในที่สุดเมื่อสถานการณ์ของสงครามโลกค่อนข้างคับขัน ที่ประชุมระหว่างผู้นำฝ่ายทหารและรัฐบาล เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2484 จึงได้มีการประชุมเพื่อตกลงเกี่ยวกับสาระสำคัญของการดำเนินการตามนโยบายของจักรวรรดิ โดยจักรวรรดิญี่ปุ่นได้ตัดสินใจที่จะทำสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกา ซึ่งจะดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับไทย ดังนี้

1) จะเริ่มมาตรการทางการทหารในต้นเดือนธันวาคม ให้ทหารบกและทหารเรือเตรียมพร้อมที่จะทำสงคราม

2) ก่อนหน้าที่จะดำเนินการทางการทหาร จะเจรจาเพื่อพิจารณาข้อตกลงทางการทหารอย่างใกล้ชิดกับไทย⁵⁵

ต่อจากนั้นในที่ประชุมระหว่างผู้นำฝ่ายทหารและรัฐบาล ครั้งที่ 67 (67th Liaison Conference) เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2484 (ค.ศ. 1941) ได้ร่วมกันอภิปรายเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ ตามเอกสารว่าด้วย “ความจำเป็นในการดำเนินนโยบายของจักรวรรดิ” (“Essentials for Carrying Out the Empire's Policies”) ซึ่งได้รับการอนุมัติจากที่ประชุมเบื้องพระพักตร์สมเด็จพระจักรพรรดิ เมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2484 โดยมีรายละเอียดของความจำเป็นในการดำเนินนโยบายต่อเยอรมนีและอิตาลี อังกฤษ หมู่เกาะอินเดียตะวันออกของเนเธอร์แลนด์ สหภาพโซเวียต ไทย และจีน ตามลำดับ แต่สำหรับการดำเนินนโยบายต่อไทยมีรายละเอียดดังนี้

1. ก่อนที่ญี่ปุ่นจะควบคุมประเทศไทย กองทัพญี่ปุ่นจะยื่นข้อเรียกร้องต่อไทย โดยขอให้ไทยพิจารณาโดยทันทีดังนี้

⁵³Department of War History, Defense Training Institute, Defense Agency (แผนกประวัติศาสตร์สงคราม สถาบันวิจัยป้องกัน ทบวงป้องกันประเทศ) Senshi Soshō Marei Shinko Sakusen (ประวัติศาสตร์สงครามยุทธการรุกรมลายู), pp. 4-9.

⁵⁴Ibid., pp. 55-58.

⁵⁵พันโทหญิงนงลักษณ์ ลิ้มศิริ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 18.

1) อนุญาตให้กองทัพญี่ปุ่นเคลื่อนกองกำลังผ่านประเทศไทย โดยอนุญาตให้ใช้
เครื่องอำนวยความสะดวก และให้ความช่วยเหลือในด้านอื่น ๆ

2) สืบเนื่องจากการเคลื่อนกองกำลังของกองทัพญี่ปุ่นผ่านประเทศไทย
ให้ดำเนินมาตรการในการหลีกเลี่ยงการปะทะระหว่างกองกำลังของญี่ปุ่นและไทย

3) ให้มีการลงนามในข้อตกลงป้องกันร่วมกันหากไทยต้องการ

หมายเหตุ : ไม่ควรมีการเปลี่ยนแปลงต่อวิธีการดำเนินนโยบายต่อไทยก่อนที่ญี่ปุ่น
จะทำการเจรจาตามข้อตกลงดังกล่าว โดยแผนการของญี่ปุ่นในการเริ่มสงครามจะถูกเก็บเป็นความลับ⁵⁶
(เน้นตัวเข้มโดยผู้วิจัย)

2. ทันทึที่เข้าควบคุมประเทศไทยกองทัพญี่ปุ่นจะต้องทำการเจรจาเพื่อทำการตกลง
ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1) การเคลื่อนกองกำลัง และการจัดตั้งฐานกำลังของกองทัพญี่ปุ่น

2) การจัดหาเครื่องอำนวยความสะดวกทางการทหาร รวมทั้งการจัดสร้าง
เครื่องอำนวยความสะดวกใหม่ ๆ

3) การจัดหาเครื่องอำนวยความสะดวกต่อการคมนาคมขนส่ง และการสื่อสาร

4) การจัดหาค่ายพักทหารสำหรับกองกำลังเคลื่อนทัพผ่านและกองกำลัง
ที่ทำหน้าที่ยึดครอง

5) การจัดหาเงินกู้เพื่อการดำเนินการทางการทหาร

หมายเหตุ : การเจรจาในข้อ 1) และข้อ 2) จะตั้งอยู่บนหลักการของ “ความจำเป็นของ
นโยบายต่ออินโดจีนของฝรั่งเศสและไทย” ซึ่งได้รับการอนุมัติจากที่ประชุมระหว่างรัฐบาล และ
กองบัญชาการทหารสูงสุด เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2484 ทั้งนี้กองทัพญี่ปุ่นจะเคารพอำนาจอธิปไตย
และความมั่นคงของประเทศไทย และเพื่อที่จะให้การเจรจาเป็นไปโดยสะดวก กองทัพญี่ปุ่นจะแจ้ง
ต่อไทยอย่างลับๆว่าต่อไปข้างหน้าญี่ปุ่นอาจจะยกบางส่วนของพม่า หรือมลายูให้กับไทย⁵⁷ (เน้นตัวเข้ม
โดยผู้วิจัย)

จากรายละเอียดของ “ความจำเป็นในการดำเนินนโยบายต่อไทย” ทั้ง 2 ประการ
ข้างต้น แสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า กองทัพญี่ปุ่นมิได้มีนโยบายที่จะเคลื่อนกองกำลังผ่าน
ประเทศไทยไปโจมตีพม่าและมลายูเท่านั้น แต่กองทัพญี่ปุ่นยังมีแผนการที่จะเข้ามาควบคุม

⁵⁶Nobutaka Ike, Japan's Desion For War : Records of the 1941 Policy Conferences, p.242.

เอกสารนี้มีเป้าหมายอยู่ที่ “ความร่วมมือทางการทหาร การเมือง และเศรษฐกิจระหว่างญี่ปุ่น ไทย
และอินโดจีนที่ใกล้ชิดและแนบแน่น” โดยใช้วิธีการสร้างความกดดัน หากไม่ได้ผลจะใช้กำลังทหาร.

⁵⁷Ibid., pp. 242-243.

ประเทศไทย โดยการเรียกร้องให้รัฐบาลไทยให้ความสะดวกในการจัดตั้งฐานกำลังประจำการของกองทัพญี่ปุ่น อีกทั้งไทยยังต้องให้ความร่วมมือกับกองทัพในการจัดหาและสร้างเครื่องอำนวยความสะดวกทางการทหาร การคมนาคมขนส่งและการสื่อสาร ค่ายพักทหารสำหรับกองกำลังทหารที่เคลื่อนทัพผ่าน และที่ยังคงทำหน้าที่ควบคุมอยู่ในประเทศไทย ตลอดจนต้องให้ความร่วมมือในการจัดหาเงินกู้เพื่อการดำเนินการทางการทหารของกองทัพญี่ปุ่นที่ประจำการอยู่ในประเทศไทยอีกด้วย

เมื่อได้กำหนดรายละเอียดของการเจรจาเพื่อใช้ประเทศไทยเป็นทางผ่านในการเคลื่อนกองกำลังของกองทัพญี่ปุ่นไปโจมตีพม่าและมลายู รวมทั้งการขอความร่วมมือต่อการดำเนินการทางการทหารที่สำคัญ 5 ประการดังกล่าวข้างต้นแล้ว ต่อมาในการประชุมระหว่างรัฐบาลและกองบัญชาการทหารสูงสุดที่ขึ้นตรงต่อสมเด็จพระจักรพรรดิ ครั้งที่ 71 เมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน 2484 ได้กำหนดมาตรการในการเจรจาก่อนการยกพลเข้าสู่ประเทศไทย โดยมีแนวทางการดำเนินการโดยสรุปดังนี้

1. การเจรจาก่อนยกพลเข้าสู่ประเทศไทย

1.) กำหนดวันในการเจรจากับไทยก่อนการยกพล (โดยกำหนดเป็นหกโมงเย็นก่อนวันที่ X) โดยทางกองบัญชาการทหารสูงสุดจะเป็นฝ่ายติดต่อไปยังเอกอัครราชทูตญี่ปุ่น ประจำประเทศไทย

2.) (1) เกี่ยวกับการเจรจาข้างต้น ให้เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทย รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องกับกองทัพบกและกองทัพเรือเข้าไปเจรจากับ “พินูล” โดยใช้วิธีการทางการทูต อ่างเหตุผลต่าง ๆ เพื่อขออนุญาตให้กองทัพญี่ปุ่นเคลื่อนกองกำลังทหารผ่านประเทศไทย ตลอดจนขอความร่วมมือในการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ รวมทั้งต้องหามาตรการที่จะหลีกเลี่ยงการปะทะระหว่างทหารไทยและทหารญี่ปุ่น (สำหรับข้อตกลงนี้เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการต่อต้านจากฝ่ายไทยจะประกาศต่อสาธารณะภายหลังการยกพลขึ้นบกแล้ว)

(2) ในกรณีที่ทางไทยปฏิเสธข้อเรียกร้องให้ยื่นข้อความเตือน (notice) เข้าไปว่า กองทัพญี่ปุ่นจะเริ่มเคลื่อนกองกำลังตามที่กำหนดไว้ และเพื่อป้องกันการต่อต้านจากกองทัพไทย ให้พยายามเรียกร้องมาตรการอื่น ๆ เท่าที่จะทำได้

3.) การตัดสินใจเกี่ยวกับรูปแบบในการเจรจาให้เป็นไปตามสถานการณ์ภาคสนาม

2. การเคลื่อนกองกำลังเข้าสู่ประเทศไทยในระหว่างการเจรจา

การกำหนดจังหวะเวลาของการเคลื่อนกองกำลังของหน่วยทหารที่เดินทางบกผ่านอินโดจีนของฝรั่งเศสมุ่งเข้าสู่กรุงเทพฯ นั้น ขึ้นอยู่กับข้อตกลงร่วมกันของทหารบกและ

ทหารเรือตามสถานการณ์ โดยการหลีกเลี่ยงการปะทะของทหารทั้งสองฝ่ายให้เป็นไปตามการตัดสินใจของกองบัญชาการทหารสูงสุด ส่วนการเคลื่อนไหวของหน่วยยกพลขึ้นบกให้ขึ้นอยู่กับมติตัดสินใจในการประชุมร่วมกันของผู้บัญชาการทหารบกและทหารเรือที่ประจำการอยู่ในพื้นที่

3. การร่วมเจรจาเกี่ยวกับการเคลื่อนกองกำลัง

1) การเจรจาว่าด้วยการเคลื่อนกองกำลังผู้บัญชาการทหารบกและทหารเรือในแต่ละพื้นที่เปิดเจรจากับทหารของแต่ละฝ่ายที่ประจำการอยู่ในประเทศไทย

2) ระหว่างการเจรจาที่จัดตั้งขึ้นภายหลัง ณ สถานทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทย ให้เจรจาเรื่องการให้ความร่วมมือในเรื่องค่าใช้จ่ายทางการทหารไว้ด้วย⁵⁸

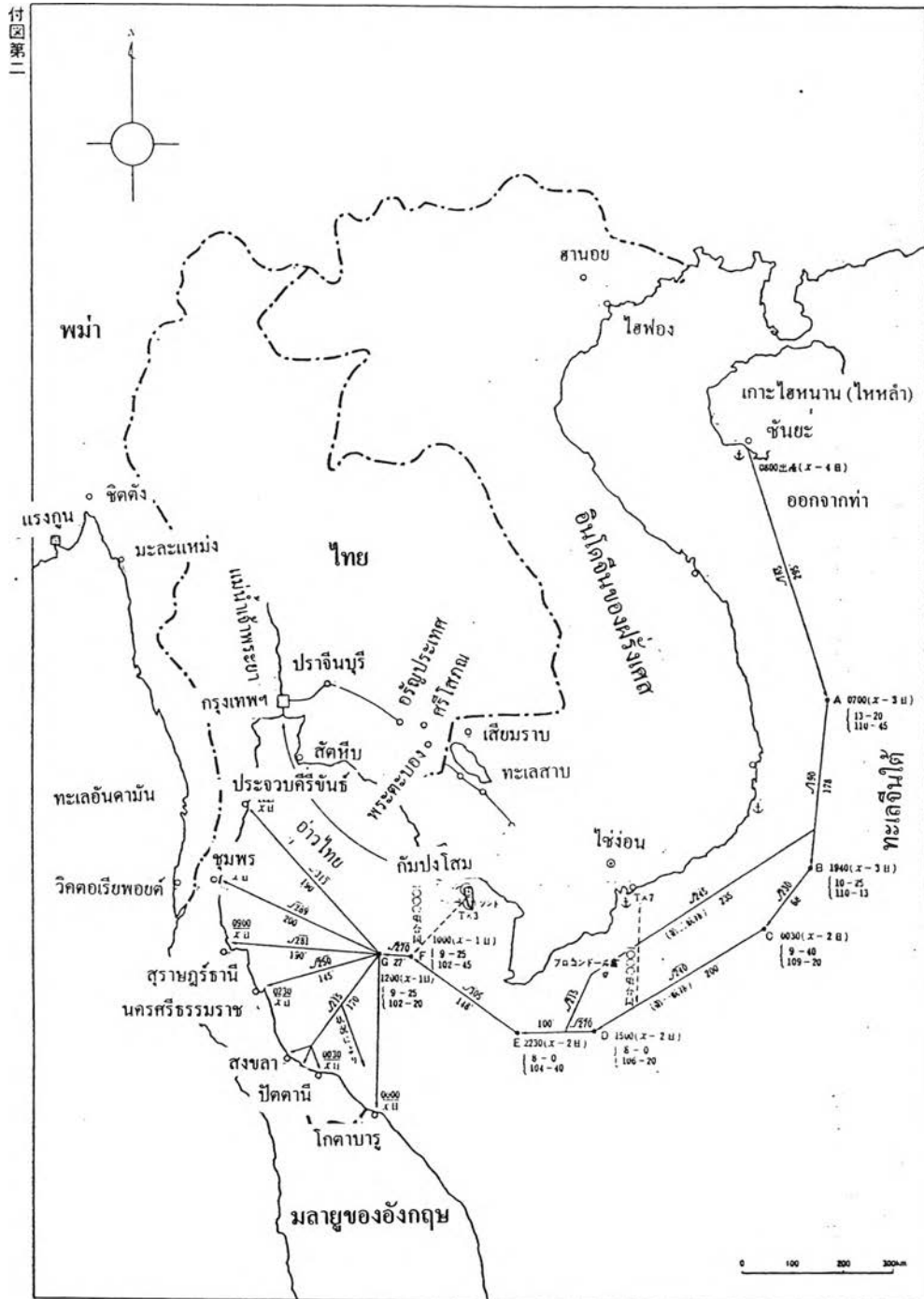
นอกจากนี้ที่ประชุมระหว่างรัฐบาลและกองบัญชาการทหารสูงสุดที่ขึ้นตรงต่อสมเด็จพระจักรพรรดิ ยังได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการยกพลเข้าสู่ประเทศไทยในช่วงเปิดสงครามว่า กองพลโคะโนะเอะ (Konoe) จะเข้ามาอยู่ภายใต้บังคับบัญชาของกองพลที่ 15 และเป็นกำลังหลักในการยกพลโดยใช้เส้นทางบกและเส้นทางทะเลจากตอนใต้ของอินโดจีนเข้าสู่ประเทศไทย⁵⁹ โดยในส่วนของเส้นทางทะเลกองพลทะกุมิ (Takumi) และกองพลมะกิ (Maki) จะยกพลออกจากท่าเรือซันยะ (Sanya) ในเกาะไหหนาน (Hainan) หรือเกาะไหหลำ ผ่านทะเลจีนใต้ เลียบแนวชายฝั่งทะเลตอนใต้ของอินโดจีนของฝรั่งเศส (ดูแผนที่ที่ 1 ในหน้า 51 ประกอบ) ซึ่งมีกองพลย่อยที่ 55 หรือกองพลย่อยอุโนะ (Uno) ที่ประจำการอยู่ในอินโดจีนเข้ามาสมทบเพื่อยกพลขึ้นบกทางตอนกลางและตอนใต้ของไทย ได้แก่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช สงขลา และปัตตานี เมื่อกองกำลังหลักของกองพลย่อยอุโนะยกพลขึ้นบกที่ชุมพรแล้ว จะเคลื่อนกองกำลังเข้าไปยึดวิคตอเรียพอยต์ของพม่าต่อไป ในขณะที่เดียวกันกองกำลังหลักของกองพลโคะโนะเอะจะยกกองกำลังโดยทางบกผ่านโกตาบารู (Kota Bharu) ไปยังมลายูของอังกฤษเพื่อไปเสริมกับกองกำลังหลักของกองพลที่ 25 ซึ่งเข้าประจำการ อยู่ในมลายู⁶⁰ ดังภาพที่แสดงให้เห็นในแผนที่ที่ 2 ในหน้า 66

⁵⁸Sanbo Honbu, Sugiyama Memo Jo, pp. 528-529.

⁵⁹แผนกประวัติศาสตร์สงคราม สถาบันวิจัยป้องกัน ทบวงป้องกันประเทศ, Seshi Sosho Maley Sakusen (ประวัติศาสตร์สงครามยุทธการรุกรมลายู), หน้า 8.

⁶⁰เรื่องเดียวกัน, หน้า 9.

แผนที่ที่ 2 เส้นทางที่กองทัพญี่ปุ่นใช้ในการเดินเรือจากชั้นยะในเกาะไโฮหนาน เพื่อยกพลขึ้นบก
ในจังหวัดต่าง ๆ ของภาคใต้ของไทยช่วงเปิดสงคราม

ที่มา : ปรับมาจาก Department of War History, Defense Training Institute, Defense Agency, (แผนกประวัติศาสตร์สงคราม สถาบันวิจัยป้องกัน ทบวงป้องกันประเทศ), **Senshi Soshō Marei Shinko Sakusen** (ประวัติศาสตร์สงครามยุทธการรุกมลายู) (Tokyo : Asakumo Shimbunsha, 1966), หน้าแผนที่แนบ 2.

อย่างไรก็ตามจากส่วนหนึ่งของบันทึกคำให้การของพันโทอุซิดะ มะซะโอะ เสนาธิการทหารบกญี่ปุ่นที่ถูกส่งตัวเพื่อทำหน้าที่ประสานงานกับกองทัพใหญ่ภาคพื้นทิศใต้ของญี่ปุ่น ณ กรุงไซ่ง่อน ประเทศเวียดนาม ได้บันทึกไว้ว่าพันเอกทะมะระ ทูตทหารบกประจำสถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทยได้พบปะเพื่อเจรจาในเรื่องการยกพลเข้าสู่ประเทศไทยกับจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีของไทย ตั้งแต่คืนวันที่ 3 ธันวาคม 2484 แต่มีรัฐมนตรีบางส่วน มีความเห็นคัดค้าน จอมพล ป.พิบูลสงครามจึงยินยอมโดยความจำเป็นได้เพียงการอนุญาตให้ กองทัพญี่ปุ่นเคลื่อนกองกำลังผ่านประเทศไทยเท่านั้น⁶¹ ดังนั้นในวันที่ 5 ธันวาคม 2484 กองบัญชาการทหารกองทัพใหญ่ภาคพื้นทิศใต้จึงเปิดการประชุมพิจารณาถึงมติเกี่ยวกับการกำหนดเวลาของการเคลื่อนกำลังทหารเข้าสู่ประเทศไทย ในที่สุดบรรดาผู้นำทหารระดับสูงได้มีมติเห็นชอบร่วมกันว่า กองทัพญี่ปุ่นจะเคลื่อนพลเข้าสู่ประเทศไทยในเวลาเที่ยงวัน หรือ 12.00 น. ของวันที่ 8 ธันวาคม 2484⁶²

2.3.2 นโยบายของกองทัพญี่ปุ่นที่มีต่อไทยในระหว่างสงครามมหาเอเชียบูรพา

การอธิบายถึงนโยบายของกองทัพญี่ปุ่นที่มีต่อไทยในระหว่างสงครามมหาเอเชียบูรพา ผู้ศึกษาพบข้อจำกัดในเรื่องข้อมูลเอกสารของฝ่ายญี่ปุ่นที่จะนำมาใช้ในการอธิบาย โดยข้อมูลจากบันทึกสุจิตะมะ เล่มหลัง (Sugiyam Memo Ge) ที่ผู้ศึกษาดังเป้าหมายว่าจะใช้เป็นข้อมูลในการอธิบายนโยบายของญี่ปุ่นในช่วงนี้ กลับพบข้อจำกัดว่าบันทึกสุจิตะมะฉบับดังกล่าวที่ชื่อว่า “ตอนที่ 2 : หนทางแห่งสงครามในช่วงการรุกรบในที่ต่าง ๆ” ได้เริ่มบันทึกการประชุมระหว่างผู้นำฝ่ายทหารและรัฐบาลของญี่ปุ่น วันที่ 10 มกราคม 2485 (ค.ศ. 1942) และฉบับสุดท้ายเป็นบันทึกการประชุมของวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2487 (ค.ศ. 1944) ซึ่งเป็นวันเดียวกับที่พลเอกสุจิตะมะลาออกจากตำแหน่ง เสนาธิการทหารบก⁶³ ดังนั้นในการอธิบายถึงนโยบายของกองทัพญี่ปุ่นที่มีต่อไทย ในช่วงหลังนี้ ผู้วิจัยได้พยายามแก้ไขปัญหาโดยการใช้ข้อมูลบางส่วนจากบันทึกของพลเอกนาทามูระ อาเคโตะ อดีตผู้บังคับราชการกองทัพญี่ปุ่นประจำประเทศไทย ฉบับที่แปลและเรียบเรียงเป็นภาษาไทย⁶⁴ รวมทั้งเอกสารชั้นต้นของไทยบางส่วนที่เกี่ยวข้องมาช่วยเสริมการอธิบาย จนทำให้ผู้วิจัยสามารถแบ่งการดำเนินนโยบายของกองทัพญี่ปุ่นที่มีต่อไทยในระหว่างสงครามมหาเอเชียบูรพา ตามสถานการณ์ของ

⁶¹ พันโทอุซิดะ มะซะโอะ, “เบื้องหลังการเข้าไปอย่างสันติของกองทัพญี่ปุ่นในประเทศไทย : ในช่วงต้นของการประกาศสงคราม (ธันวาคม 2484)” : 78.

⁶² เรื่องเดียวกัน, หน้า 80.

⁶³ พันโทหญิงนงลักษณ์ ลีสมัคริ, “บันทึกสุจิตะมะกับข้อมูลเรื่องนโยบายของญี่ปุ่นต่อไทย”, : 3.

⁶⁴ พลโทนาทามูระ อาเคโตะ , เขียน นูราชิมา เออิจิ และนครินทร์ เมฆไตรรัตน์, แปล บันทึกผู้บัญชาการกองทัพญี่ปุ่นประจำประเทศไทยเกี่ยวกับสงครามโลกครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : มุลินธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2534.

สงครามที่มีผลต่อการดำเนินนโยบายออกเป็น 2 ช่วง กล่าวคือ ช่วงแรก นับตั้งแต่วันเปิดสงคราม จนถึงช่วงเดือนสิงหาคม 2486 (ค.ศ. 1943) เป็นช่วงที่กองทัพญี่ปุ่นเป็นฝ่ายรุกเพื่อโจมตีฝ่ายสัมพันธมิตร กองทัพจึงดำเนินนโยบายที่มีลักษณะผ่อนปรนเพื่อสร้างความนิยมและโน้มน้าวขอความร่วมมือทั้งทางการทหาร การเมือง และเศรษฐกิจจากไทย แต่พอมายุ่งในช่วงที่สอง นับตั้งแต่เดือนกันยายน 2486 จนสิ้นสุดสงคราม เป็นช่วงที่สถานการณ์การทำสงครามของกองทัพญี่ปุ่นเปลี่ยนแปลงไปสู่การถูกลดโทษและโจมตีกลับจากฝ่ายสัมพันธมิตร กองทัพญี่ปุ่นจึงกลายเป็นฝ่ายตั้งรับ ถอยร่น และเริ่มหวนตระเวนต่อท่าทีของไทย ภายใต้สถานการณ์ดังกล่าวจึงส่งผลให้กองทัพปรับเปลี่ยนการดำเนินนโยบายไปสู่ การแทรกแซง คุกคาม และข่มขู่ไทยมากขึ้น ซึ่งจะได้อธิบายการดำเนินนโยบายแต่ละช่วงตามลำดับ ดังนี้

2.3.2.1 การดำเนินนโยบายของกองทัพญี่ปุ่นที่มีต่อประเทศไทยในช่วง

ต้นสงคราม

ในช่วงต้นสงครามมหาเอเชียบูรพาเป็นช่วงที่กองทัพญี่ปุ่นมีวัตถุประสงค์ที่จะต้องขอความร่วมมือหลายประการจากประเทศไทย ดังเห็นตัวอย่างได้จากรายละเอียดของการประชุมระหว่างผู้นำทหารและรัฐบาล ครั้งที่ 67 ที่ได้รับรู้ถึงความจำเป็นในการดำเนินนโยบายต่อประเทศไทยว่า ทันทิที่เข้าควบคุมประเทศไทยได้แล้ว กองทัพญี่ปุ่นจะต้องเร่งดำเนินการเจรจาเพื่อขอความร่วมมือจากไทยในด้านการจัดตั้งฐานกำลังของกองทัพญี่ปุ่น การจัดหาและการสร้างเครื่องอำนวยความสะดวกทางการทหาร การคมนาคมขนส่งและการสื่อสาร ค่ายพักทหาร เสนียงอาหาร ตลอดจนความร่วมมือในการจัดหาเงินกู้เพื่อการดำเนินการทางการทหารของกองทัพในประเทศไทย⁶⁵ รวมทั้งขอความร่วมมือให้กองทัพญี่ปุ่นพิมพ์ธนบัตรไทยขึ้นใช้เองและให้ลดค่าเงินบาทลงให้เท่ากับเงินเยนจากเดิม 100 บาท เท่ากับ 157.70 เยน ลดลงเหลือ 100 บาท เท่ากับ 100 เยน⁶⁶

จากความจำเป็นของกองทัพญี่ปุ่นที่ต้องดำเนินการเจรจาเพื่อขอความร่วมมือต่าง ๆ จากไทยดังตัวอย่างข้างต้น ส่งผลให้การดำเนินนโยบายของกองทัพญี่ปุ่นในช่วงต้นสงครามมหาเอเชียบูรพา เป็นการดำเนินนโยบายที่มีลักษณะผ่อนปรนเพื่อสร้างความนิยมและโน้มน้าวขอความร่วมมือทั้งทางด้านทหาร การเมือง และเศรษฐกิจจากไทย ซึ่งเป็นแนวทางของการดำเนินนโยบายของกองทัพที่ได้กำหนดหรือวางมาตการไว้ตั้งแต่ช่วงก่อนเกิดสงคราม ดังนั้นในช่วงต้นสงครามญี่ปุ่นจึงได้ดำเนินการต่าง ๆ เพื่อสร้างความพึงพอใจหรือความนิยมต่อกองทัพญี่ปุ่นทั้งในระดับรัฐบาลและระดับประชาชนไทย ในส่วนของการดำเนินการเพื่อสร้างความนิยม

⁶⁵Nobutaka Ike, Ibid., pp. 242-243.

⁶⁶พันโทหญิงนงลักษณ์ ลิมศิริ, “นโยบายของญี่ปุ่นต่อไทยในสงครามเอเชีย-แปซิฟิก”, : 20.

ญี่ปุ่นให้เกิดขึ้นในระดับรัฐบาลไทยนั้น เห็นได้จากตัวอย่างการดึงเอาประเด็นเกี่ยวกับการมอบ 4 รัฐของมลายู และ 2 เมืองของพม่า ที่ไทยยกให้กับอังกฤษตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวคืนให้กับประเทศไทย ดังที่ญี่ปุ่นเคยให้ความหวังไว้เมื่อครั้งประเทศไทยทำสัญญาร่วมมือกับญี่ปุ่นขึ้นมาพิจารณาในญี่ปุ่นอีกครั้ง ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อโน้มน้าวและกระตุ้นให้ไทยให้ความร่วมมือกับญี่ปุ่นมากยิ่งขึ้นต่อไป ซึ่งการประชุมประสานงานภายในรัฐบาลญี่ปุ่นเพื่อมอบดินแดนดังกล่าวให้ไทยได้เกิดขึ้นภายหลังจากที่นายอะโอะกิ (Aoki) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกิจการมหาเอเชียบูรพาได้กลับไปจากการเดินทางเยือนประเทศไทยเมื่อเดือนเมษายน 2486 ต่อมาในที่ประชุมประสานงานระหว่างผู้นำฝ่ายทหารและรัฐบาลของญี่ปุ่น เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2486 ได้กำหนดแนวทางดำเนินการมอบดินแดนทั้ง 6 รัฐ ให้กับประเทศไทยโดยมีรายละเอียดดังนี้

1.) ดินแดนที่ไทยได้สูญเสียไปทางด้านมลายู อันได้แก่ รัฐปะลิส รัฐไทรบุรี รัฐกลันตัน และรัฐตรังกานู จะได้มอบคืนให้แก่ไทย แต่ในด้านเกี่ยวกับทรัพยากรแร่ธาตุต่างๆ ซึ่งญี่ปุ่นมีความต้องการนั้น จะได้มีการพิจารณากันเป็นพิเศษ

2.) ดินแดนด้านแคว้นฉาน ยกเว้นเมืองเชียงตุง และเมืองพาน จะได้ถูกผนวกเข้าไปในดินแดนของพม่าในระยะเวลาที่จะกำหนดต่อไป

3.) ดินแดนด้านแคว้นฉาน ซึ่งจะได้มอบให้ไทยนั้น ได้แก่ เมืองเชียงตุง และเมืองพาน

หมายเหตุ : จะดำเนินการต่อไทยตามข้อ 1.) และข้อ 3.) โดยเร็วที่สุด ส่วนการดำเนินการต่อพม่าตามข้อ 2.) นั้นจะพิจารณาต่อไปภายหลังจากที่ได้ให้พม่ามีเอกราชแล้ว⁶⁷

ต่อมาในวันที่ 3 กรกฎาคม 2486 พลเอกโต โจ ฮิเดะกิ นายกรัฐมนตรีของญี่ปุ่นเดินทางมาเยือนประเทศไทย ได้มีการเจรจาและแถลงการณ์ร่วมในเรื่องการมอบดินแดนบางส่วนของพม่าและมลายูดังกล่าวให้กับประเทศไทย หลังจากนั้นในที่ประชุมร่วมระหว่างรัฐบาลและกองบัญชาการทหารสูงสุด ครั้งที่ 151 เมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2486 ได้พิจารณาเห็นชอบในเรื่อง "สนธิสัญญาระหว่างไทยและญี่ปุ่นเกี่ยวกับดินแดนในครอบครองของไทยในรัฐมลายูและฉาน" โดยได้มีมติเห็นชอบมอบให้เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทยนำร่างสัญญาเสนอต่อรัฐบาลไทย

⁶⁴ รัฐของมลายู และ 2 เมืองของพม่า ที่ญี่ปุ่นมอบให้ไทยในวันที่ 18 สิงหาคม 2486 ซึ่งเป็นช่วงต้นสงครามมหาเอเชียบูรพา ได้แก่ รัฐปะลิส ไทรบุรี กลันตัน และตรังกานูของมลายู เมืองเชียงตุง และเมืองพาน เมืองทางตอนเหนือของพม่า.

⁶⁷DRO. No. A. 7.0.0.9-3-3, Dai Toa Senso Kankei Ikken : Shitchi Kaifuku Mondai อ้างจาก ทวี ธีระวงศ์เสรี, สัมพันธภาพทางการเมืองระหว่างไทยกับญี่ปุ่น (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2514), หน้า 170.

ในวันที่ 1 สิงหาคม 2486 โดยฝ่ายไทยได้มีมติเห็นชอบกับร่างสนธิสัญญาดังกล่าว และสองฝ่ายได้ตกลงลงนามร่วมกันที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม พ.ศ. 2486⁶⁸ โดยมีสาระสำคัญ 6 ประการ ดังต่อไปนี้

ข้อที่ 1. ประเทศญี่ปุ่นยอมรับการรวมรัฐก๊กมินตั๋ง ตรังกานู เคคะห์ ปะลิส และเกาะต่าง ๆ ของแต่ละรัฐเป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทย

ข้อที่ 2. ประเทศญี่ปุ่นยอมรับการรวมเมืองเชียงตุง เมืองพานของแคว้นฉานเข้าเป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทย

ข้อที่ 3. ภายในหกสิบวันนับจากวันที่ใช้สนธิสัญญานี้ ประเทศญี่ปุ่นจะยุติการปกครองของญี่ปุ่น ในดินแดนที่กล่าวถึงในสนธิสัญญาทั้ง 2 ข้อ

ข้อที่ 4. เขตแดนของพื้นที่ที่กล่าวถึงในข้อที่ 1 และ 2 จะได้มีการกำหนดหลักเขตของแต่ละแห่งในวันที่ลงนามสนธิสัญญานี้

ข้อที่ 5. รายละเอียดที่จำเป็นในทางปฏิบัติของสนธิสัญญานี้จะได้มีการกำหนดจากการประชุมร่วมกันของผู้มีอำนาจของประเทศทั้งสอง

ข้อที่ 6. สนธิสัญญานี้มีผลบังคับใช้นับตั้งแต่วันลงนามเป็นต้นไป⁶⁹

อย่างไรก็ตามจะสังเกตเห็นว่าแม้สนธิสัญญาข้างต้นมีผลให้ญี่ปุ่นยอมรับการรวมรัฐปะลิส ไทรบุรี ก๊กมินตั๋ง ตรังกานู รวมทั้งเมืองเชียงตุง และเมืองพาน ให้เป็นอาณาเขตส่วนหนึ่งของประเทศไทยแล้วก็ตาม แต่ในส่วนของผลประโยชน์ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งญี่ปุ่นถือว่าเป็นความจำเป็นทางด้านยุทธศาสตร์และการปกครองดูแลประชากร ในดินแดนเหล่านั้น ญี่ปุ่นยังคงสงวนไว้เป็นของตน โดยให้ไทยลงนามในหนังสือลับเพื่อรับรองว่าจะปฏิบัติตามข้อตกลงทุกประการ⁷⁰

ส่วนการสร้างความนิยมญี่ปุ่นให้เกิดขึ้นในระดับประชาชนเพื่อโน้มน้าวให้ประชาชนหันมาสนับสนุนกองทัพญี่ปุ่นเห็นได้จากตัวอย่างของการดำเนินการเคลื่อนไหวเพื่อโฆษณาเผยแพร่ให้ประชาชนไทยได้ตระหนักเห็นถึงความเข้มแข็ง ความยิ่งใหญ่ ความเจริญก้าวหน้าและกำลังแสนยานุภาพของกองทัพญี่ปุ่น ซึ่งมีการดำเนินการเผยแพร่โฆษณาโดยวิธีการต่าง ๆ นับตั้งแต่ในเดือนตุลาคม 2485 เป็นต้นไป ดังนี้⁷¹

⁶⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

⁶⁹ Sambo Honbu, Sugiyama Memo Ge, p. 444-445.

⁷⁰ Ibid., pp. 444-445.

⁷¹ หจข., [2] สร. 0201.98.1/8 การเผยแพร่ภาพโฆษณาของญี่ปุ่นในประเทศไทย (10 ตุลาคม 2485 -

1. การจัดทำและฉายภาพยนตร์ข่าวการรบของกองทัพญี่ปุ่นที่มีเสียงประกอบเป็นภาษาไทย เปิดฉายให้ข้าราชการและบุคคลในรัฐบาลบางส่วนชมฟรี แต่สำหรับประชาชนทั่วไปเก็บค่าเข้าชม โดยเปิดฉายที่โรงภาพยนตร์ศาลาเฉลิมกรุง และโรงภาพยนตร์โอเดียนในกรุงเทพฯ
2. การออกหนังสือพิมพ์ฉบับภาษาไทย เพื่อโฆษณาแสนยานุภาพของกองทัพ ที่สำคัญได้แก่ หนังสือพิมพ์ภาพตะวันออก หนังสือพิมพ์ญี่ปุ่นปัจจุบัน หนังสือพิมพ์ฟรอนต์ และหนังสือพิมพ์ไทโย โดยบางส่วนแจกให้ข้าราชการในบางกระทรวง รวมทั้งได้ส่งจำหน่ายให้แก่ประชาชนตามร้านหนังสือทั่วไป
3. การจัดทำแผนที่แสดงอาณาเขตของดินแดนที่ร่วมวงศ์ไพบูลย์มหาเอเชียบูรพาของกองทัพญี่ปุ่น แจกจ่ายไปตามโรงเรียนต่าง ๆ
4. การจัดแสดงภาพถ่ายขนาดต่าง ๆ ที่สะท้อนให้เห็นถึงแสนยานุภาพของกองทัพญี่ปุ่นโดยทั่วไป ภาพของการยกทัพรบชนะดินแดนต่าง ๆ ที่อยู่ภายใต้การยึดครองของกองทัพญี่ปุ่น รวมทั้งภาพที่แสดงความเจริญก้าวหน้าของอุตสาหกรรมผลิตอาวุธยุทโธปกรณ์ของญี่ปุ่นเป็นต้น ซึ่งการจัดแสดงภาพเหล่านี้ได้มีการจัดแสดงประจำในกรุงเทพฯ ที่บริษัทและห้างร้านของญี่ปุ่น ได้แก่ บริษัทชินโก ร้านฮูชิมาโซเตน ร้านไวเอบาดา และร้านซากุระ ฯลฯ บริษัทและห้างร้านของคนจีน ได้แก่ สำนักงานหนังสือพิมพ์จินตงจ้วน บริษัทสามแยกพานิช จำกัด ร้านเซ่งหลีฮวด ร้านเต็กสูน และบริษัทซันวา ฯลฯ ส่วนตามต่างจังหวัดได้จัดแสดงชั่วคราวที่สงขลา หาดใหญ่ ปัตตานี นครศรีธรรมราช กาญจนบุรี และอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เป็นต้น⁷² ซึ่งส่วนใหญ่จะจัดแสดงไว้ตามโรงเรียน ศาลากลางจังหวัด สโมสรข้าราชการ และตามหน้าร้านขายน้ำชาต่างๆ ซึ่งได้รับความสนใจจากประชาชนไทยไม่น้อย ดังตัวอย่างในภาพที่ 1-3

---

⁷²เรื่องเดียวกัน .

ภาพที่ 1-3

ภาพแสดงการเข้าชมการจัดแสดงภาพถ่ายที่จัดโดยกองทัพญี่ปุ่นของประชาชนไทย
ในช่วงต้นสงครามมหาเอเชียบูรพา

ที่มา : หจช.,ม. [2] สร. 0201.98.1/8 การเผยแพร่ภาพโฆษณาของญี่ปุ่นในประเทศไทย (10 ตุลาคม 2485 - 12 พฤศจิกายน 2486).

2.3.2.2 การดำเนินนโยบายของกองทัพญี่ปุ่นที่มีต่อไทยในช่วงปลายสงคราม

ดังได้กล่าวไปแล้วในส่วนของ การดำเนินนโยบายของกองทัพญี่ปุ่น ในช่วงต้นสงครามมหาเอเชียบูรพาว่าญี่ปุ่นได้เน้นการดำเนินนโยบายที่มีลักษณะผ่อนปรนเพื่อโน้มน้าว และสร้างความนิยมต่อกองทัพญี่ปุ่นให้เกิดขึ้นทั้งในระดับรัฐบาลและประชาชนไทย ซึ่งญี่ปุ่นพยายามไม่เข้ามาแทรกแซงกิจการภายในของไทยมากนัก ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดความขัดแย้ง โดยยึดหลักความร่วมมือเพื่อบรรลุชัยชนะในสงครามเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามเมื่อสถานการณ์ของสงครามเริ่มเปลี่ยนแปลง นับตั้งแต่ พ.ศ. 2486 โดยฝ่ายสัมพันธมิตรได้เริ่มตอบโต้กองทัพญี่ปุ่น และสามารถรุกคืบหน้าได้เป็นลำดับจนกองทัพญี่ปุ่นกลายเป็นฝ่ายตั้งรับและถอยร่น จึงส่งผลให้กองบัญชาการทหารสูงสุดของญี่ปุ่นจำเป็นต้องทบทวนแนวทางในการดำเนินการใหม่ ในที่สุดเมื่อปลายเดือนกันยายน 2486 ได้เปลี่ยนแผนการรบจากการรุกเป็นการวางแนวป้องกันเพื่อเตรียมรับ

การรุกของฝ่ายสัมพันธมิตร สำหรับแผนการรบทางด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งมีความสำคัญต่อกองทัพทั้งทางด้านยุทธศาสตร์และทรัพยากร ญี่ปุ่นจึงได้เตรียมการเพิ่มกำลังทหารให้มากขึ้นอีก⁷³

ในกรณีของประเทศไทย กองทัพญี่ปุ่นเริ่มหวาดระแวงต่อท่าทีที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้นำไทยบางส่วนที่แอบติดต่อกับรัฐบาลจีนที่จูกิงและฝ่ายสัมพันธมิตร ภายใต้สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปดังกล่าวในช่วงปลายสงคราม กองทัพญี่ปุ่นจึงเริ่มเปลี่ยนท่าทีและแนวทางของการดำเนินนโยบายไปสู่การแทรกแซง คุกคาม และข่มขู่ไทยมากขึ้น ซึ่งขัดกับข้อตกลงที่กองทัพจะต้องเคารพอำนาจอธิปไตยของไทย ดังจะเห็นได้จากกรณีตัวอย่างเหตุการณ์ "ทหารญี่ปุ่นยึดเมืองระนอง" ระหว่างวันที่ 30-31 กรกฎาคม 2487⁷⁴ โดยเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นจากกรณีที่พันโทโอโนะ หัวหน้าหน่วยทหารญี่ปุ่นประจำวิคตอเรียพอยต์ ได้สั่งการให้ทหารหนึ่งกองร้อยติดอาวุธปืนยาว ปืนสั้น และระเบิด เข้ามายึดสถานีตำรวจ ค่ายทหาร และที่ทำการไปรษณีย์ โดยได้ใช้ปืนกราดยิงเข้าไปในสถานีตำรวจและค่ายทหาร จนเป็นเหตุให้ทหารเสียชีวิต 12 นาย บาดเจ็บ 4 นาย ตำรวจเสียชีวิต 3 นาย ราษฎรเสียชีวิต 4 คน โดยฝ่ายทหารญี่ปุ่นไม่มีผู้ใดได้รับอันตรายหรือบาดเจ็บ อีกทั้งยังได้ควบคุมตัวข้าราชการที่เหลือไว้ที่สถานีตำรวจ⁷⁵ การกระทำดังกล่าวของทหารในกองทัพญี่ปุ่นครั้งนี้ถือเป็นการกระทำที่รุนแรงมากที่สุดเหตุการณ์หนึ่งซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการไม่เคารพต่ออำนาจอธิปไตยของไทยโดยสิ้นเชิง อย่างไรก็ตามทูตทหารบกญี่ปุ่นประจำประเทศไทยซึ่งได้รับทราบเหตุการณ์ก็มีได้ทำการลงโทษทหารที่เข้ามาดำเนินการแต่อย่างใด เพียงแต่อ้างว่าเกิดขึ้นเนื่องมาจากการสั่งงานผิดพลาด แต่สาเหตุที่แท้จริงเป็นเรื่องของความไม่ไว้วางใจของกองทัพญี่ปุ่นที่มีต่อไทยในช่วงของการเปลี่ยนรัฐบาลใหม่⁷⁶ จากรัฐบาลจอมพล ป.พิบูล สงคราม เป็นรัฐบาลนายควง อภัยวงศ์ ซึ่งกองทัพญี่ปุ่นหวาดระแวงว่าไทยจะเปลี่ยนการดำเนินนโยบายต่างประเทศ

ภายใต้สถานการณ์ในช่วงปลายสงคราม ซึ่งกองทัพญี่ปุ่นเป็นฝ่ายตั้งรับอยู่นั้น ได้มีส่วนทำให้กองทัพใช้วิธีการรุนแรงต่อไทย ซึ่งจะถือได้ว่าเป็นการดำเนินการในลักษณะของการข่มขู่เพื่อเป็นการปรามมิให้ไทยแปรพักตร์ดังตัวอย่างที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น และในขณะเดียวกันกองทัพญี่ปุ่นยังได้มีการเตรียมการเพิ่มประสิทธิภาพของการติดต่อประสานงานกับทางฝ่ายไทย โดยในเดือนตุลาคม 2487⁷⁷ กองทัพญี่ปุ่นที่ประจำการอยู่ในภาคใต้ของไทยได้อ้างเหตุผล

⁷³ทวี ชีระวงศ์เสรี, สัมพันธภาพทางการเมืองระหว่างไทยกับญี่ปุ่น, หน้า 85.

⁷⁴หจข., (1) มท.3.1.4.10/21 ความเคลื่อนไหวของทหารญี่ปุ่นที่จังหวัดระนอง (1 กรกฎาคม - 7 กันยายน 2487).

⁷⁵เรื่องเดียวกัน.

⁷⁶เรื่องเดียวกัน.

⁷⁷หจข., (2) สร.0201.98/46 การประสานงานพันธมิตรภาคใต้ (26 ตุลาคม 2487 - 25 มกราคม 2488).

ของภาวะการณ์ที่คับขันของสงครามทางด้านมลายู มาเป็นเหตุผลของการเจรจาขอให้ไทยจัดตั้งหน่วยประสานงานพันธมิตรภาคใต้ขึ้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อขอให้กองทัพญี่ปุ่นสามารถติดต่อประสานงานในเรื่องการขอใช้ที่ดิน โรงเรียน เสบียงอาหาร แรงงาน สนามบิน และการคมนาคมอื่น ๆ กับหน่วยประสานงานพันธมิตรภาคใต้ได้โดยตรง โดยไม่ต้องรอรับอนุมัติจากส่วนกลาง⁷⁸ ซึ่งเห็นว่าล่าช้าและไม่ทันกับความจำเป็นอันเร่งด่วนของกองทัพในช่วงวิกฤตของสงคราม แต่ทางฝ่ายไทยยังไม่ได้พิจารณาอนุมัติชื่อเรียกร่องดังกล่าว เพราะเห็นว่าขัดกับหลักกฎหมายและนโยบายของประเทศ

นอกจากการเตรียมการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการติดต่อประสานงานของกองทัพญี่ปุ่นดังกล่าวข้างต้นแล้ว ในช่วงปลายสงครามเมื่อเดือนธันวาคม 2487 กองทัพใหญ่ภาคพื้นทิศใต้ของญี่ปุ่นซึ่งมีนโยบายที่จะเพิ่มความแข็งแกร่งให้กับกองทัพญี่ปุ่นในประเทศไทยเพื่อจัดรูปแบบของกองทัพญี่ปุ่นในไทยจากเดิมซึ่งทำหน้าที่จัดส่งกำลังบำรุงให้กับกองทัพญี่ปุ่นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เปลี่ยนเป็นกองกำลังสำหรับทำการสู้รบ โดยจัดตั้งเป็นกองทัพที่ 39⁷⁹ ซึ่งได้ดำเนินการเพิ่มความแข็งแกร่ง โดยการจัดส่งกองพลที่ 4 จากสุมาตราเข้ามาสมทบกับกองทัพญี่ปุ่นที่กรุงเทพฯ แต่กว่ากองพลที่ 4 จะเดินทางมาถึงกรุงเทพฯ เวลาได้ล่วงเลยไปถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ 2488 ทั้งนี้เพราะทางรถไฟในมลายูถูกโจมตี รวมทั้งกรุงเทพฯ เองก็ถูกโจมตีอย่างหนัก สภาพการณ์ของสงครามในช่วงนี้จึงเป็นสาเหตุส่วนหนึ่งของการย้ายฐานที่ตั้งรับไปยังจังหวัดนครนายก โดยได้เตรียมการสร้างเป็นฐานที่มั่น รวมทั้งคลังอาวุธและน้ำมันเชื้อเพลิง⁸⁰ ต่อมาเมื่อเข้าสู่เดือนมิถุนายน 2488 สถานการณ์สงครามยิ่งรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยในช่วงเวลานั้นกองทัพญี่ปุ่นได้ใช้วิธีการทิ้งระเบิดและปลอมเพื่อป้องกันไม่ให้ไทยแปรพักตร์ กล่าวคือ ขณะที่กองทัพญี่ปุ่นมีคำสั่งให้ทหารญี่ปุ่นปฏิบัติต่อทหารไทยในฐานะพันธมิตร แต่ในเวลาเดียวกันมีการข่มขู่ว่าจะทำการปลดอาวุธของกองทัพไทยหากไม่ให้ความร่วมมือ แต่ก่อนที่ทหารญี่ปุ่นจะสามารถดำเนินการดังกล่าว กองทัพญี่ปุ่นก็ได้พ่ายแพ้สงคราม เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2488

⁷⁸ เรื่องเดียวกัน.

⁷⁹ พลโทนามูระ อาเคโตะ, บันทึกรับผู้บัญชาการกองทัพญี่ปุ่นประจำประเทศไทยเกี่ยวกับสงครามโลกครั้งที่ 2, หน้า 130-131.

⁸⁰ โยชิโกะวา โทชิฮารุ, "กองทัพญี่ปุ่นในประเทศไทยภายใต้การเป็นพันธมิตรไทย" : 211-212.